JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉI-EFKIAR
38, Grand' Rue de la S-Porte, 38
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գազը Ալի Ճամբեք, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԲԱՐԲԱՌ ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՅԱՐԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيجه يومى وسياسى غزته‌در
صاحب امتيازى : اوهانس فريد
اداره خانه‌سى : باب عالى جاده‌سنده نومرو ٣٨

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	90 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	103 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՔԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — «ՄԱՆԶՈՒՄԷ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

Այսօր, Դ. էջին մէջ Ա. ԱՆՏՈՆԵԱՆի գեղեցիկ Ասուլիսէն զատ, կը հրատարակենք նաեւ Ե. Գոլանճեանի գեղարուեստական մէկ ուսումնասիրութիւնը երեւելի նկարիչ ՄԻՀԱԼԻ ՄՈՒՆՔԱՑԻի վրայ, որուն նկարները շատ թանկագին են հիմա։ Կը յանձնարարենք կարդալ այս ուսումնասիրութիւնը, անոր համար որ մեծահռչակ նկարիչը պարզ ատաղձագործ մը եղած է իր սկզբնաւորութեանը մէջ, եւ իր այս տիեզերական անունին հասնիլը իր մէջ կը յատկանշէ ինքնօգնութեան զօրեղ դաս մը՝ ամէն անոնց համար որոնք համեստ վիճակներու մէջ կը գտնուին։

Այս գրութիւնը պիտի ամբողջանայ քանի մը մասերով, որոնց մէջ անշտապաբար պիտի ի յայտ բերուին կեանքին ու արուեստին դրուագները այն մեծ մտքին՝ որ դպրոց մը հիմնած է նկարչութեան մէջ, բնապաշտ ապրո՛ղ նկարչութեան դպրոցը։ Հոն գրական խորունկ եւ կուռ լեզուով մը պարզուած պիտի ըլլայ բոլոր յուզումները, բոլո՛ր չարչարանքները մեծ տաղանդի մը, որ իր մտատիպարի ձգտումին անհասանելիութեան մէջ տխուր վախճանով մը կը մեռնի։

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

ԱՆԱՌԱԿ ՏՂԱՔԸ

Երէկ բարեկամ մը տեսայ որ ձեռքը կօշիկներու ծրար մը բռնած՝ դժգոհանքով դուրս կ'ելլէր խանութէ մը.

—Ի՞նչ կայ, հարցուցի, ինչո՞ւ այդպէս նեղուեր էք։

—Կօշկակարի մը խանութ բանալու է, ուրիշ ճար չկայ, պատասխանեց. ամիսը նոր, տղոց կօշիկը նոր, Սեպտեմբերէն ի վեր չորրորդ անգամն է որ կօշիկ կ'առնեմ, անոնց հագուստն ալ ասկէ կրնաք դատել։

Վեց ամսուան մէջ չորս զոյգ կօշիկ, չհաշուելու անտանելի բան էր, մանաւանդ խօսակիցիս համար որ ամսական հազիւ եօթն ութ ոսկի շահող արհեստաւոր մ'է և երեք զաւակ ունի դպրոցական։ Խեղճ հայրը ճամբան երկարօրէն խօսեցաւ տղաքներու կենցաղին վրայ և մէկիկ մէկիկ թուեց այն անզուսպ ու անառակ կեանքը զոր կը վարեն փոքրիկ դպրոցականները, զբօսանքի պատրուակին տակ՝ չարունակ ձիրար բզքտելով ու շատ անգամ ալ հաճոյքի համար իրենց կօշիկներուն գամերը հանելով ու անոնց կաշին դանակով կարատելով։

Այս պարագան եթէ ներկայիս մէջ պատրաստուած կօշիկներուն ու հագուստեղէններուն տարին տեսակին վերագրուի իսկ, մեծ մասով ալ տղոց տրուած յոռի դաստիարակութեան արդիւնք է։ Ութ տարեկանէն եաք ամէն տղայ կրնայ հասկնալ իր հօր նիւթական կացութիւնը և այն տղան որ գիտակցութիւնը չունի իր արարքներուն ու չկրնար խորհիլ թէ հագուստը պատռելով կամ կօշիկները բանի կըտրատելով վնաս կը պատճառէ հօրը՝ ապահովապէս մեծ յոյս չի ներշնչեր իր ապագային նկատմամբ։

Բայց եթէ դպրոցական պատանիներուն կեանքը ուսումնասիրենք, փոքրիկ տղոց այս խեռ ընթացքը մինչեւ մէկ աստիճան ներելի կը գտնենք։ Թաղային դպրոցներէ ելած՝ տասներչորս տասնըհինգ տարու չըջանաւարտներ որ ալ ամէն բան լիուլի դատելու կարողութիւնը ունին, նոյն իսկ իրենց հօր ի՛նչ դժուարութեամբ դրամ շահիլն ալ մօտէն գիտեն, նախանձելի կեանք մը չէ որ կը վարեն մասնաւոր բարձր դպրոցներու մէջ։ Խեղճ հայրը տան ծախսէն խնայելով, միսէն ոսկորէն կտրելով, դրամագլուխը խորելով՝ տըղան մասնաւոր դպրոց մը կը դնէ մեծ արդիւնք ակնկալելով անկէ, բայց մեր պարոնը նոր ընկերներէ չըջապատուելուն պէս կը մոռնայ այլեւս տունը, հօրը քսակը, և փոխանակ դասին պարապելով ժամ առաջ ուսումը սորվելու և ընտանիքին օգտակար ըլլալ խորհելու, ընկերները զուարճացնելու համար կ'սկսի խեղկատակութիւններ, անառակութիւններ փորձել։

Այս կարգի խեղկատակ ուսանողներէն եթէ մէկ երկու հատ կայ դասարանի մը մէջ, կը բաւէ բոլոր ընկերներն ալ գլխելու։ Դասաւանդութիւնները թատրոնի մը հանգամանքը կ'առնեն այլ եւ եւ իւրաքանչիւր դասատուի համար խաղերը կը փոխուին. և եթէ քիչ մը մօրուքը համրել տուող թոյլ դասատու մ'ալ ձեռք անցընեն, ալ վայ եկած է մարդուն գլխուն, խելքէ մտքէ չանցած թակարդներ կը լարեն, զայն յանկարծակիի բերելու և զուարճանալու համար։

Ուսանողական կեանք չվարող և կամ բարձր դպրոցները զաւակ չղրկող մարդիկ չեն կրնար խելք հասցնել թէ, չափահաս տղաքներ որ դրամին ու ժամանակին յարգը գիտեն, ինչպէս կրնան լքել իրենց դասերն ու խայտառակ զուարճութիւններով ժամավաճառ ըլլալ։ Ցաւալի է սակայն որ բացայայտ իրողութիւն է ինչ որ կը գրենք և հարիւրաւոր օրինակներ կրնանք թուել այնպիսի ուսանողներու, որոնք երեսուն քառասուն ոսկի տարեթոշակ վճարել կուտան իրենց ծնողներուն և փոխանակ դասաւանդութիւններով զբաղելու, միտք կը յոգնեցնեն թէ, ուսուցչին գլխուն ի՛նչ նոր խաղ կրնան խաղալ, որ թէ իրենց տրամադրութիւնը փայլեցնէ և թէ ընկերները զուարճացնէ։

Մինչդեռ իրենց չափը խորհիլ գիտցող աշակերտները կը գուրգուրան ուսուցիչներուն վրայ, վանկ մը՝ բառ մը՝ փախցնել չեն ուզեր անոր խօսքերէն, կը ջանան միշտ հաճելի ըլլալ ուսուցչին և կարելի եղածին չափ շատ բան խլել անոր հմտութենէն։

Ի՞նչ տրամաբանութիւն է աս, խելք չի հասնիր, ինչո՞ւ կեանք մաշեցնել դպրոցին մէջ, ինչո՞ւ դրամ վատնել։ Ուսուցչին հո՞գն է թէ այս ինչ աշակերտը կը սորվի կամ չի սորվիր, մանաւանդ ալ ինչ սիրտ կը կրէ այնպիսի ուսանողի մը նկատմամբ որուն խելքը միտքը զինք ծաղրելի ընել է տղոց առջեւ։

Այս չարիքներուն պատասխանատուն սակայն, ո՛չ այնչափ խեռ անառակ տղաքն են, ո՛րչափ անոնց ծնողքը։ Կրթութիւնը փոքր հասակէն պէտք է սկսի։ Մայրը կամ հայրը չարունակ իր զաւակներով զբաղելու է։ Պէտք չէ նեղուիլ անոնց ընկերութենէն և թող տալ որ ինքնագլուխ կեանք վարեն։ Շատեր կը կարծեն որ լիաթոշակ գումարով զաւակը գիշերօթիկ վարժարան ղրկելը, անոր գրպանէն դրամը անպակաս ընելը, վայելուչ հագուստներով զայն պճնելը բաւական է ծնողական պարտաւորութիւնը կատարած ըլլալու համար։ Ո՛րչափ սխա՛լ։ Նիւթական հոգածութիւնը երկրորդական է տղոց ապագային համար, աղքատն ալ կը մեծնայ հարուստն ալ, և սուղնոց լաթով մեծցողները չեն որ յաճախ կը զարգացնեն իրենց միտքը։ Բուն խընդիրը, ծնողքի մը պարտքը զաւկին բարոյականին ու նկարագիրին հըսկելն է։

Ամէն բանէ առաջ պէտք է հաշիւը տեղաւորել տղուն գլխուն մէջ. հարցընելու, քննելու, քննել տալու է թէ դպրոցին մէջ ինչպէս անցուցած է տղան իր ժամանակը. ի՞նչ թիւ ստացած է դասերուն ու մանաւանդ բարոյականին համար. մէկ խօսքով պէտք է հաշիւ պահանջել զաւկէն և խորհրդակցիլ անոր հետ թէ, սպառած ժամանակին և վճարուած գումարին համեմատութեամբ չա՞փ ստացա՞ծ է դպրոցէն։

Այս թելադրութիւնը պարապ բան մի կարծէք, չարունակ զբաղեցէք ձեր զաւակներով, խորհրդակցեցէք անոնց հետ, նոյն իսկ ձեր գործերուն վրայ ալ խօսք բացէք և ապահով եղէք որ տղուն մէջ պիտի արթննայ գիտակցութիւնը իր շահին և հիմնովին պիտի փարի դասերուն, գոնէ նիւթապէս տուժած չըլլալու համար։

Իսկ գալով փոքրիկներուն, անոնց համար ալ խրատէն աղէկ դարման չկայ, ծեծ, պատիժ, սպառնալիք ո՛չ այնչափ կրնան ուղղել տղուն յոռի վարմունքը, որչափ լրջութեամբ խօսուած փոքրիկ խրատականները։

ՏՂԱ՛Յ ԷԻ ԱՆ ԱՏԵՆ...

(Փրցուած Էջեր Կեանքիս Հատորէն)

Ա.

Քով քովի էր տուներնիս։

Լեւոն ինէ ժամ մը պզտիկ էր։ Պատուհանները իրարու թեթեւ բռնած պարտէզին կ'երթայինք և ամբողջ օրը «Մաղկոց»ին խոշոր սրահին մէջ մեր յոյնատար սերտողութիւնն էր որ տեղի կ'ունենար Քերականին առջի թուղթերէն, նմանը չիմացուած անհեթեթ եղանակաւորումով մը.

—«Բէն այր բա՛ա... բէն եէչ բէ՛է... բէն ինի բի... բէ՛ն վօ բօ... բէն օ՛օ բօ...»։

Օր մը ժերեններ Չամլըճա պիտի երթայինք։ Լոյսը ցաթելուն պէս անօրինակ փութկոտութիւն մը թունտ հաներ էր ափսէ, սակայն, պնակ՝ ձեռքի կարգ մը առարկաներ, ամենքն ալ յղի պէտք պէս աղեկդեռներով որոնք լեռնային ճաշի մը դիւթանքն էին։ Սիրտս եղերը կը հալէին տառոց նայելով։ Դպրոց չերթալի՛ կ'ըլլար, եթէ յաջորդ օրուան «ժանկի վրայ ծունի ցուելու»ու պատիժէս չի հալածուէի։

Սպանդարան տարուող գառնուկին պէս դուրս ինկայ, և Լեւոնն ու ես մեր ճամբան բռնեցինք նորէն։

Ժամը չանցած՝ սատանան է մտեր ներսիդիս, տուն դառնալու բիւր բիւր հնարքներ դիզելով գանկիս մէջ։

Բայց թէ Լեւոնը պզտիկ էր ինէ, ուկակա՛զ ալ։ Բրի չըրի անկէն մը տարի և զինքը գգուելու ձեւով մը քիթը պատին քսկոտեցի։ Արունն է՛ [...] վայնասուն մըն է փրթաւ։

Տղա՛յ էի ան ատեն...։

Տուն տանիլը ինծի վիճակուած էր. չուզա՛ծ բանս։ Սոզը, ուր որ սիրտս կը բռնէր՝ հոն դիմեցի վազնի վազը։

Ատանկ զուարթ օր մը անցուցած չունէի ես։ Իրիկուան դէմ սակայն, երբ ոտքէն կախ չուանով մը կ'օրուէի՝ քիթի բերնի վրայ գետին փռուեցայ և ականջներուս մէջ՛ անգամ արուն լեցուեցաւ։

* *

«Մաղկոց»ը չատոնց երձակեր էր մեզ, «Նախակրթարան»ն էինք հիմայ։

Ընկեր մը ունէի որուն համար սիրելէ առաջ մեղքնալ մը կը տածէի։ Ցորեկները, աստուծո՛ւն օրը, ցամաք հացէն տարբեր բան մը չէր կրծածը։ Լաթերն ըստ ծըւիկը եւած էր, ու կարկատաններ ցուցագին պիտակներու պէս թառած էին չորս դին։

Աղքատի՛կ, աղքատիկէն ալ վա՛ր էր վիճակը։

Եթէ ոչ ունենար, գոնէ իր վրայ բռնելի՛ք էի ես։ Զրօսանքի մը սակայն, ի՛նչպէս եղաւ, երբ խօսքի մէջ իրմէ պարտուելս տեսայ, դարձաւ աչքս և աղըզը աղէկ ատ կարկտաններուն ազնուութիւնը երեսին զարկի։

Տղա՛յ էի ան ատեն...։

Զիլլոց։ Բայց արցունքէն կծուէր նայուածքը որ բիբերուս խառը թաթխեց։ Եաքը, ա՛ն օրը նոյն իսկ, երբ անդին ուրիշ մէկուն հետ կը կռուէի, [...] կոխուեցաւ ու վերէն ի վար պատռեց տարտառ։

Տակէն, պատանքի պէս փոխնորդս կ'երեւար։

* *

Ուժով ուժով՝ ն'ս կայի դպրոցին մէջ. այս մասին համբաւս մեծ էր։

Տղայ զգետնել, պատ փլցունել, ծառ կոտրել, դասատուներուս ու գործ չապատիս զբօսն էին բոլոր։ Դրամբզան, ընկեր, դ՛նիք ինչ կը քաշէին ծառքէս՝ իրե՛նց հարցուցէք։

Առտու մը դասարան մտնելուս, նոյնցանք որ հին, խլխլիկ գրասեղաններս գացեր՝ տեղը՝ նոր մը եկեր էր, կէճրը վրան, սեւ ջնարակով՝ տակուն աղուոր դրասեղան մը։

—«Կրնա՞ս, չէ՛ս կրնար...», ընկերներս սկսան բոց տալ գործին։ Կռուփս սեղմեցի ու դէպ ի օդ ճօճելով իջեցուցի դարակին այտին։ Թաթս թմրեր էր, իրաւ, բայց դարակն ալ պայթեր էր խաւաքարդէ տուփի մը պէս։

Տղա՛յ էի ան ատեն...։

Ընկերներս ծափ զարկին մէկանց ու գովանիքը մէջերնիս խղդուեցաւ։ Սակայն օր մը թանգարանին միակընտիր, խոշոր, սուղ ապակին արկածով մը ջախջախուելուն՝ հեղինակը զիս դատեր և լա՛ըր... յանցանքը վրաս բեռցուցեր էին։

[...] բռլոթփելու ստ զէ՛չ անելուս։

—«Ճերիմէն քաշէ՛ օր սորվիս, լակո՛տ» ձայնեց զաւառացի վարպետը քովէս։

Իրաւցնէ մ'ուտեր մի՛ խմեր՝ տուգանք տուր, հաշիւս մէջը չէկար [...]։

* *

Պզտիկս չէր, բայց մե՛ծ ալ չէր ըսածս։

Անառակ արիւնս ապահովաբար յոգնած ըլլալու էր հիմայ՝ երակներուս մէջ իր չրջանն ընելէ։ Դիրքի, տեսարակի կեանքս ծըւեր էի ու խոլ սէրերու մօլեր էր միտքս։

Ակսեր էի աղէ՛կ քիչ մըն ալ։

Գիւղ, օդափոխութեան գացած տարինիս էր։ Ցորեկ մը մեզի հիւր աղջիկ մը դէմի խուցը [...] մթափը կը քաշէր մէկիկ մէկիկ։ Ոտքիս մատներուն վրայ կոխելով ներքարան պըրդեցայ, (աստուա՛ծ, կար, ինչ կար նորէն ներսիդիս.) ու ձեռքիս աման մը պաղ ջուրը անոր ծիտն ի վար պօռի ըրի։ Թափելս և ժանճակալին տակ աներեւոյթ ըլլալս մէկ էի ըրեր։

Տղա՛յ էի ան ատեն...։

Աղմուկ մը լսեցի միայն, թագաւորցիս մութ անկիւնէն խուլ հառաչ մը՝ որ ամբողջ Հ գիրին հնչումովը չէնուած էր։

Տարաթ մը չանցաւ, կիրակի առտու մը, երբ հագեր չքուեր գիւղին փողոցը կը չափչփէի զաւազանիս ծօճքը չարունակելով, պատուհանէ մը աման մը ջուր իջաւ վրաս ու կերպարանքս վերէն ի վար մկրտեց։ Օճառի փրփուրներ դէմքիս, փողկապիս ու թեւերուս վրայ կը մարէին։

Բ.

Ահաւասիկ ձեզի քաղ մը՝ պատանութեանս օրերէն, քաղ մը որ տեսակ մը խոստովանանք ալ է Մեծ-Պահքի հանդիսաւոր առ չաբաթներուն մէջ։ Եմ պատմելուս համար, իրաւունք ունիք կարծելու թէ իմ կեանքէս դըրուագներ են ատոնք։ Մի՛թ՛ը. Ինչպէս օր մը Քրիզանդէմ իր մէկ նորավէպը աւարտելուն, կ'ըսէր, «Աս իմ պատմութիւնս է, աս քու պատմութիւնդ է, աս բոլորի՛ն պատմութիւնն է», նոյնը ես կրնամ կրկնել հիմայ։

Ըսելս ան է որ, մեղք մը լալով չը՛ քաւուիր, ան բամպակը հանեցէք ականջնուդ։ Ամէն բանի մէջ հատուցում մը կայ անպատճառ. ա՛յս է անյեղլի բնութեան անյեղլի՛ ալ օրէնքը։

Չար չեղող տղայ՝ գոնէ ես չեմ կրնար երեւակայել. տարիքին բերումն է տարիքս։ Միայն թէ, երբ մեր ընկերին, մեր նմանին հանդէպ ունենանք տարօր մը, անճահ ընթացք մը, ըլլայ կամայ, ըլլայ ակամայ,— անկարելի՛ է որ ատոր պէսը կամ մօտաւորը չողջունենք մեր կեանքին մէջ։

Հատուցում, մի՛շտ հատուցում։ Իմաստուններուն իմաստունին զրուցածն ալ աս է ատա. «[...]»։

Թ. ԼՈՒԴԻԿ

ԿԻՆԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

«Անձնական ծանօթութեան սահմանէն դուրս նիւթերու վրայ գրելը ամենամեծ սխալն է։»

Կնոջ մը համար, գրականութեան մէջ իր յաջողութեան հաւանականութիւնը, շատ չի տարբերիր ուրիշ ո՛ և է ասպարէզի կամ զբաղումին մէջ ունեցած հաւանականութենէն։

Հեղինակութեան կամ խմբագրութեան մէջ յաջողիլ ուզող կինը պէտք է յիշէ թէ, գրականութիւնը՝ արուեստի պէս նախանձոտ տիրուհի մըն է, ու ատոր համար շատ քիչ մրցակիցներ կ'ընդունի։ Ան պէտք է իր խորհուրդը և իր ուժը նուիրէ իր ձեռքը ունեցած գրելիք նիւթին։ Ճշդութիւն, աշխատութիւն, մէթոտ և հաւատարմութիւն

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՔԱՍԻՄ — 86

ԿՆՃՌՈՏ ՀԱՆԳՈՅՑ ՄԸ

ՎԷՊ

Տեղական-ընտանեկան կեանքէ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Է.

Գարեջուրի վեցերորդ գաւաթն էր զոր կը պարպէին երկու խօսակիցները։

Գլուխները բաւական տաքցած էին և ծանօթութիւնը մտերմութեան փոխուած էր պարզապէս։ Երկուքին համար ալ միեւնոյն շահեկանութիւնը ունէր Մելինէի ամուսնութիւնը, որուն բացարձակ թեկնածուներ էին իրենց մըտքին մէջ։ Հակառակ դեր անօրէնին ցոյց տուած փութկոտութեան, Պարոյր չէր արտասաներ Պետրոսի անունը, և խօսակիցին քինախնդրութիւնը շարժելու և Պետրոսն ու Մելինէն պատժելու համար անոր գործակցութիւնն ալ ապահովելու դիտումով՝ չարունակ կը չարախօսէր ու գրգռիչ յայտնութիւններ կը դարձնէր անոնց նկատմամբ։

—Բայց վերջապէս ո՞վ է այդ տղան, հարցուց Ալֆոնս, եօթներորդ գաւաթներն ալ պարպելով, հրապարակին վրայ ծանօ՞թ է։

—Դատարկապորտներու հրապարակին մէջ մեծ հռչակ հանած է, պատասխանեց Պարոյր ծաղրածութեամբ։

—Կ'աղաչեմ, թախանձեց դեր անօրէնը, ըսէ՛ք, ո՞վ է։

—Անօգուտ է ըսելս, քանի որ բնաւ պիտի չճանչնաք։

—Ընտանեզուրկ, լքուած գաւառացի մը որ բարքը անծանօթ արդուկող կնոջ մը քով աշկերտութիւն կ'ընէ։

Դեր անօրէնը աս պարագան չկրնալով խելքին հետ հաշտեցնել։

—Ուրեմն ինչպէս կ'ըլլայ որ, ըսաւ, աստնկ փողոցի տղայ մը կը յաղթէ երիտասարդներու խումբի մը, ու անոնց ձեռքէն կը յափշտակէ միլիոնատէր աղջկան մը սիրտը։

—Տղուն արտաքին փայլը տեղն է, բաւական վայելուչ դիմագիծներ ունի, մէկ քանի լեզու ալ սորված է, լեզուն բերնին մէջ կը դառնայ, ատոնցմով խելքը գողցած է աղջկան։

—Հիմա քիչ մը իրականութեան մօտեցանք, ըսաւ դեր անօրէնը, ըսել է մէկէ աւելի արժանիք կը ներկայացնէ այդ տղան։

—Արժանիքի խօսքը մ'ընէք, հիմա յայտնի եղաւ որ այդ աղջիկը անանկ արժանիքէ, տաղանդէ, պատիւէ հասկցող տեսակներէն չէ։ Արդէն ես բնաւ հաւատք չունիմ Պոլսոյ հարուստներուն վրայ, որոնք ո՛չ արժանիք մը կը ներկայացնեն, ո՛չ ալ խելքով մաքով շահած են իրենց միլիոնները, բաղդը բռնած է չատ մը գործաւորներու, բեռնակիրներու և ժողովուրդին երրորդ խաւէն առաջացած անձանց որոնք մէկ օրէն միւսը հարստացած և ահագին գումարներու տէր դարձած են։ Օր. Շարամով ալ [...] ատանկ դասակարգի մը կը պատկանի, ապահովաբար հայրը բեռնակիր էր տասը տարի առաջ և մայրն ալ լուացարար, հետեւաբար ատանկ ծնողքի մը զաւկին չատ չեմ տեսներ ես այս ընտրութիւնը։

Պարոյրի այս յառաջաբանութիւններուն առջեւ Ալֆոնս չկրնալով ծիծաղը զըսպել.

—Բայց ձեր այս ենթադրութիւնները չարդարացներ օրիորդը՝ որ խնամուած կրթութիւն մը առած է կ'ըսեն և այնչափ անյողդողդ նկարագիր ցոյց տուաւ ամէն հետապնդում անտեսելով։

Աս պարագան բաւական է անոր դատելու կարողութիւնը ապացուցանելու ըստ Պարոյր, եթէ ձեզի պէս հանրածանօթ անուն ու նախանձելի դիրք ունեցող երիտասարդի մը նախապատուութիւն տար, այն ատեն ըսելիք չէր մնար, բայց ատանկ ընտրութիւն մը...

—Սխալութիւն մը կա՞յ միթէ, ամէն բան արդարացուա՞ծ է։

—Չէ՞ք գիտեր որ աս աղջկան ամէն արարքը գաղտնի մնալու դատապարտուած է, միակ բացորոշ պարագան սա է որ երիտասարդը չարունակ կ'այցելէ և մէկ քանի անգամ կառքով պտոյտի ալ ելաւ հետը, ինչ որ այնչափ խստապահանջ աղջկան մը համար նշանակելու մտերմութիւն ենթադրել ծայրայեղութիւն չէ կարծեմ։

—Հիմա խնդիրը փոխուեցաւ ուրեմն, կրնայ ըլլալ որ պարզապէս իր առաջնորդ կամ ընկեր հետը առած ըլլայ այդ տղան, քանի որ ինքը օտարական մ'է Պոլսոյ մէջ։

Պարոյր որ գինովութեան սահմանին հասած էր,

—Ինչ ալ որ ըլլայ, ըսաւ, ասիկայ մեծ նախատինք մ'է մեր ամէնուն ալ համար, որուն առջեւ անտարբեր մնալ, պարզապէս այդ երկուքը մեր վրայ խնդացնել պիտի ըլլայ։

—Ինչ կրնանք ընել, հարցուց դեր անօրէնը որ ոչ նուազ մտահոգ էր աստնկ բացառիկ բախտ մը ձեռքէ փախցնելուն համար։

—Ամէն բան կրնանք ընել և ընելու ենք, ինչ ըսել է միթէ մենք մարդ չենք։

Ալֆոնս՝ Պարոյրի պէս թեթեւութեամբ չէր խորհեր, իրաւ է որ մեծ վիշտ կ'զգար Մելինէի միլիոնները կորսնցնելուն համար, սակայն գիտէր որ նախանձիլը, բարկանալը ո՛ և է օգուտ չունէր։ Պարոյրի հետ ունեցած այս տեսակցութիւնը սակայն նոր գաղափար մը արթնցուցած էր մտքին մէջ և հիմա կը փափաքէր կարելի եղածին չափ նոր ծանօթութիւններ ստանալ աղջկան նկատմամբ, զանոնք իր նպատակին ծառայեցնելու համար։

Դեր անօրէնը կը խորհէր որ ինք թէեւ թեկնածու էր Օր. Շարամովի, բայց այս դիտումը յայտնող ո և է լուրջ ձեռնարկ կամ պաշտօնական դիմում չէր ըրած, այլ հեռուէ հեռու չուրջը ալքատացած էր անոր, որ իր գոյութենէն իսկ անտեղեակ էր։ Նոր քունէ արթնցողի մը նման նոր սթափած կը կարծէր ինքզինքը թմրութենէն ու կ'ազբար մինչեւ հիմա կորսնցուցած ժամանակին վրայ, վախնալով որ երբ ինք մտքին մէջ օրիորդին հարստութեան վրայ կ'օրօճար, ուրիշ գործնական անձինք գուցէ ճամբուն կէսն առած և աղջկան սիրտին տիրելու մօտեցած իսկ էին։

Ալֆոնս բնաւ հաւատք չունէր Պարոյրի վրայ՝ որուն թեթեւսոլիկի մը աչքով նայած էր։ Ժամէ մը ի վեր անոր արտայայտած գաղափարները, քինախնդրական ոգին ու մանաւանդ Պետրոսի անձին նկատմամբ խօսածները տղայական գտած էր թէեւ, բայց Օր. Շարամովի վրայ նոր լուսաբանութիւն մը առնելու յոյսով ունկնդրած էր և հիմա որ ամէն բան հասկցած էր այլեւս, հրաժեշտ տուաւ անոր ու մեկնեցաւ զբօսարանէն, միշտ իր կատարելիք նոր ձեռնարկին վրայ խորհելով։

Եթէ օրիորդը իրեն դաւանակից կամ ազգակից ըլլար, խնդիրը մինչեւ մէկ աստիճան կը դիւրանար, բայց քանի որ երկուքն ալ տարբեր ազգութիւններու կը վերաբերէին, չէր գիտեր որ աղջկան կրօնական ներողամտութիւնը մինչեւ ո՞ւր կը հասնէր և կրնա՞ր նախապաշարումները զոհել հրապուրիչ ամուսնութեան մը։

(Շարունակելի)

չատ կարեւոր են գրականութեան մէջ։ Գրողը, գործի առուտուրի մէջ պահանջուած ճարպիկութեանը պէս յատկութիւններ պէտք է ունենայ, որպէս զի կարենայ իր ապրանքը յարմարցնել իր յաճախորդներուն ճաշակին։

Եթէ օրագրութիւնը, դպրոցէն նոր ելնող դեռատի, փառասէր աղջկան նպատակը ըլլայ, շատ հաւանական է որ, գրողը կարենայ սանդուխին ամէնէն վարի աստիճանէն սկսիլ և աստիճան առ աստիճան բարձրանալ, թէեւ սանդուխին գագաթը տեղ կայ, բայց վարի աստիճանները միշտ խռնուած են։

Յաջողակ գրագէտուհին պէտք է գիտնայ թէ ինչպէս պէտք է գրել, լաւ ճանչնալու է իր պարտականութիւնը, լեզուն պէտք է լաւ ըմբռնած ըլլայ որպէս զի կարենայ գործածել զայն ճշդութեամբ և վայելչութեամբ։

Գրական մարդոց հետ մտերմութիւն մը, իրեն մեծապէս պիտի օգնէ, մաս մը ոճի վայելչութեան մէջ, մաս մը գրելու դիւրութեան մէջ և մաս մըն ալ բառերու ճոխ գործածութեան մէջ։ Բայց ինչ որ ալ ըսուի, գրողները կը ծնին և ո՛չ թէ կը շինուին։

Գրելու տաղանդը անակնկալ կերպով մը մէջ տեղ կելլայ, ամհմանափակ պատեհութիւններ ունեցող սրամիտ աղջկան մը վրայ. մինչդեռ ուրիշ մը որ ընդունած է ինչ որ դպրոց մը կրնայ տալ, բոլորովին զուրկ կրնայ մնալ անկէ։

Ուստի, այն աղջիկը որ յաջողիլ կուզէ պէտքէ որ նուազն գէթ մաս մը ունենայ գրելու այս օրհնեալ տաղանդէն զոր յաւերժահարսներ ծնած ատենը իր օրրանին մէջ ձգած են։

Կին մը որ տնական գործերու յատուկ ամեն բան գիտէ, և միեւնոյն ատեն հանդէսներու ոտանաւորներ կը խրկէ, անոնց մերժուիլը տեսնելով կը սոսկայ։

Հաւանականութիւնը այն է որ եթէ տնական գործերու վրայ գրած ու ղրկած ըլլար թերթի մը, պիտի ընդունուէր սիրով։

Ողջմտութիւնը յաջողութեան էական պայմանն է կեանքի բոլոր ճիւղերուն մէջ։

Ցայտնի է որ մարդ պէտք է ունենայ բաւական չափով ողջմտութիւն, եթէ կ'ուզէ նշանաւոր դիրք մը գրաւել։ Գրականութեան հետամուտ եղողը պէտք է միշտ կախում ունենայ այս պարզ և է՛ն անհրաժեշտ եղող յատկութենէն։

Թերեւս իրեն համար ամենամեծ [illegible] ներու վրայ յարձակիլը։ Կին մը չի կրնար հետեւիլ գրականութեան կամ լըրագրութեան և միեւնոյն ատեն ալ մանել ազատօրէն ընկերութեան մէջ և իր բոլոր իրիկունները անցընել զուարճութեամբ։ Պէտք է ունենայ քունի լեցուն բաժին մը, ինչպէս նաեւ պէտք է ունենայ առատ լաւ կերակուրներ։

Գրականութեան մէջ յաջողիլ ուզող կինը պէտք է խնամով ուսումնասիրէ հանրութիւնը որուն կը խօսի ինք։ Պարապ բան է խորիմաստ և փիլիսոփայական գրական ճառ մը հասարակութեան խօսող թերթի մը ղրկել, և ոչ ալ տափակ յանգերով տաղային ոտանաւոր մը՝ լուրջ հանդէսի մը։ Կիները յաճախ սխալմունքի մը կ'իյնան ջանալով գրել նիւթի մը վրայ որուն վրայօք բան մը չեն գիտեր։ Կին մը որ շատ մը երկար ու տաժանալից տարիներ երաժշտութիւնը ուսումնասիրած էր, հեռագիր մը առաւ ուրիշ դեռատի կնոջմէ մը, ղրկուած սա՛ իմաստով «Հաճեցէք հեռագրել ինչ որ գիտէք հին Սկանտինաւեան երաժշտութեան վրայ, յօդուած մը պիտի գրեմ ատոր վրայ թերթի մը մէջ»։

Բայց պէտք է գիտնալ թէ սանկ գործ մը յաջողցնելու կերպը այս չէր, տեսութեան և դատողութեան պակասութիւն մը կը տեսնուի այս կնոջ մէջ, որ այս տեսակ միջոցով մը յօդուած գրել կուզէ։

Գրական ասպարէզին մէջ յաջողապէս իր տեղը գրաւել ուզող կինը, պէտք է անձնասէր նկատումներէ վեր ըլլայ։

Դրամին պէտքը և զայն շահելու փափաքը կատարելապէս օրինաւոր շարժառիթներ են, բայց լաւագոյն գործ մը ընողը դրամին համար չըներ։ Պէտք կա՞յ աւելցնելու սա յաւիտենական ճշմարտութիւնը թէ «Մարդ հացով չապրիր միայն»։ Անգլիերէնէ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԻՆԹԱՆՃԵԱՆ

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

20 Մարտ 1903

Ֆրանս. 3%	(3% Français)	99 40
Րէժի	(Tab. Turcs)	379 50
Գօնսօլիտ.	(R. Turque D.)	30 20
Երկաթուղի	(Lots Turcs)	128 25
Պանք. Օթ.	(Banque Ott.)	609 —
Թրանսվալ	(Transvaal)	144 50

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՌՈՒՍԵՐԸ ԵՒ ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔ

Լոնտոնէն մարտ 16 թուով կը գրեն. — «Թայմզ» կը հրատարակէ Ծայր. Արեւելքի մէջ ռուսական գործունէութեան մասին իր Բէքինի թղթակցէն ստացած երկար նամակ մը, որուն շահեկան մասերը կը կազմեն հետեւեալները։

Բորթ-Արթիւրի մէջ է որ ռուսական գործունէութիւնը իր լրումին կը հասնի։ Ռուսերը կը յայտարարեն որ այս բերդը հիմա առառիկ է։ Անոր բնական ամրութիւնները բաւական զօրաւոր են և բարձրութիւններն ալ թնդանօթներով ցից։ Բերդերուն մէջ, գիշեր ցորեկ աշխատութիւնը կատարել է։

Բորթ-Արթիւրի վրայ է որ Ռուսերը, դաշնակից պետութիւններու ձեռքին մէջ ինկած ամէնէն թանկագին գրաւումներէն մէկուն, Թիէն-Ջինի ընդարձակ զինարանին ամբողջ պարունակութիւնը ուղղեցին։

Ամիսներով նաւ մը անընդհատ գնաց եկաւ Թանկ-Քու և Բորթ-Արթիւրի մէջ ռուսական բերդին փոխադրելու համար զինարանին մէջ գտնուած բոլոր թնդանօթներն ու ռազմամթերքը։ Աշխատութիւնները անլուր եռանդով մը կը շարունակուին. գործաւորներուն թիւը, ռուսականներէն զատ, կը հասնի քառասունըհինգ հազարի (չինացի), որոնք բոլորն ալ Ջան-Թունկէն եկած ուժեղ մարդիկներ են։ Միլիոնաւոր ռուպլիներ ծախսուած են։

Առեւտրական բոլոր գլխաւոր տուները գերմանական տուներ են, մինչ եթէ ոչ ամբողջ նահանգին, գոնէ նաւահանգիստին ամէնէն հարուստ մարդը չինացի մըն է, Ջի Ֆօն Թայ անունով։ Երկու կարեւոր տուներ Միացեալ Նահանգները կը ներկայացնեն։ Մանչուրեան երկաթուղիին շինութեան աշխատութիւններուն մէջ գործածուած գրեթէ բոլոր մեքենաները ամերիկեան արտադրութիւններ են և լօքօմօթիվներուն մեծ մասը եկած է Ֆիլատելֆիոյ Պալտվին տունէն։

Ամերիկացի երկրաչափները տեղւոյն վրայ կուսումնասիրեն այն պայմանները որոնցմով պիտի կազմուին ջրանցքներ բանալու աշխատութիւնները են։ Ֆրանսացի ձեռնարկուները հաւասարապէս մտած են ուսումնասիրութեան գործին մէջ։ Բորթ-Արթիւրի մէջ ոչ անգլիական տուն կայ և ոչ իսկ, մէկ կամ երկու բացառութենէ զատ, անգլիական հպատակներ։

Գալով Ճաբոնացիներուն, անոնք շատ թիւով կը գտնուին Բորթ-Արթիւրի մէջ, ուր գրեթէ հինգ հարիւր հոգի կը հաշուուին։ Վլատիվօսթօքի մէջ, ճաբոնցիները երեք հազար հոգի են։ Թող որ, Մանչուրիոյ ճամբուն վրայ գտնուած բոլոր քաղաքներուն մէջ ճաբոնցիներ կը գտնուին։ Կըսուի թէ շատ թիւով ճաբոնցիներ, չինական տարազով հիմա բերդերուն մէջ իսկ աշխատելու սկսած են։ Մեծ մասամբ ճաբոնցիները պարզ արհեստաւորներ են, լուսանկարիչներ, կօշկակարներ, սափրիչներ, լուացարարներ պզտիկ խանութպաններ են.։

Ճաբոնական խումբերը փառաւոր համբաւ մը թողուցին։ Ամէն տեղ «ճաբոնական մեծ ժողովուրդ»ին վրայ կը խօսուի։ Ռուսերը ճաբոնցիներուն ամէն ազատութիւն կուտան որպէս զի իրենց ուզածնուն չափ առդին անդին երթան։

Ինչպէս Բորթ-Արթիւրը Մանչուրեան երկաթուղիին զինուորական երկիրն է, Տալնին ալ առեւտրական երկիրն է։ Տալնիի մէջ, զինուորականութեան ամէն երեւոյթ բացարձակապէս գոյութիւն չունի։ Կառավարիչը Մ. Սաքարօֆ և իր սպայակոյտին բոլոր անդամները, քաղաքայիններ են։ Ոչ զինուոր կայ և ոչ զինուորական պաշտպանութեան գործ։ Տալնի նաւահանգիստ մըն է որուն բնական առաւելութիւնները բարեփոխած են արուեստը և գիտութիւնը։ Բոլոր աշխատութիւնները կառավարութեան կողմէ գործադրուած են։

Ծախքերը կը հասնին մէկ միլիոն ռուպլիի։ Տարին ամբողջ, նոյն իսկ գէշ օդերու միջոցին, ամէնէն խոշոր նաւերը ապահովութեամբ պիտի կրնան մանել նաւահանգստին մէջ։ Բարափներու վրայ պարպուած ապրանքները կարելի պէտի ըլլայ փոխադրել ուղղակի Մոսկուա և Սէն-Բեթերսպուրկ, առանց տեղէ տեղ փոխադրուելու։

«Թայմզ»ի թղթակիցը կ'աւելցնէ որ Տալնի ազատ նաւահանգիստ մըն է հիմակ, այսինքն անանկ նաւահանգիստ մը, ուր Մանչուրիա երթալիք ապրանքները և ոչ մէկ տուրքի ենթարկուած են։ Իրաց այս վիճակը, անոր կարծիքով, պիտի շարունակուի մինչեւ այն ատեն երբ Մանչուրիոյ ռուսական գրաւումը իրականանայ։ Տալնի նաւահանգիստը յետոյ ռուսական բոլոր նաւահանգիստներու հաւասար պայմաններու մէջ պիտի մնայ։

«Թայմզ»ի թղթակիցը, Մանչուրիոյ մէջ ռազմագիտական վիճակին նկատմամբ խօսելով, կը յիշէ թէ մանչուրիական երկաթուղիով կտրուած երկիրը — երկիր մը որ սակայն ունի իր մէջ քիչ պատերազմիկ ժողովուրդներ — ամբողջովին զրկուած է պաշտպանութեան միջոցներէ, իր բոլոր բերդերուն, զինարաններուն և թնդանօթարաններուն աւերումին հետեւանքով։ Մանաւանդ որ բոլոր թնդանօթները և զէնքերն ալ գրաւուած են։

Թղթակիցը կ'ըսէ որ, այս անկարողութիւնը թերեւս պիտի դադրի զինուորներու պարպումէն անմիջապէս վերջ, երբ, գրաւումէն առաջ եղածին պէս, Չինաստան արտօնուած ըլլայ Մանչուրիոյ կառավարութիւնը և վարչութիւնը նորէն ձեռք ձգելու։ Անտարակոյս Չինաստան պիտի արտօնուի իր քաղաքային իշխանութիւնը վերստին առնելու։ Արդարեւ, կառավարութեան քաղաքական պաշտօններուն քիչ մը ուժ տրուած է, բայց զինուորական ինչ կարողութիւն պիտի կրնայ հաստատել Չինաստանը։ Մանչուրիական դաշնագրին առաջին ծրագիրներուն համեմատ, հրետանիի գործածութիւնը արգիլուած էր իրեն։ Թէպէտեւ այս պայմանը վճռական համաձայնութեան մէջ գոյութիւն չունի, ոչ մէկ տարակոյս կայ թէ դիտաւորութիւն ըլլայ հոն՝ զայն գործածելու։

«Թայմզ»ի թղթակիցը վերջացնելով կը յայտարարէ թէ սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ Ռուսիան, Մանչուրիական համաձայնութեան նամակին վրայ յենլով, իրապէս Մանչուրիայէն քաշուելու ընթացքին մէջ կը գտնուի։

ԱՆԹՈՒԼԵԱՆՆԵՐԸ

Սէն-Թօմասէն կը գրեն. — Ամերիկացի երկրաբան Պ. Հովէյ կը ծանուցանէ թէ Սուֆրիէրի բորբոքումները, որոնք վերջին 8 ամիսներուն մէջ տեղի ունեցան, երկրաբանական այն տեսակ փոփոխութիւն մը առաջ բերին որուն նմանը մինչեւ հիմա բնաւ տեսնուած չէ։ Արձակուած մեծաքանակ մոխիրներ լերան կողերը քերած են, մանաւանդ Վալլիպուի և Ռապաքքայի ձորերուն մէջ։ Վալլիպուի մէջ ինկած մոխիրներուն քանակութիւնը 25 միլիոն թոնօ կը հաշուուի։ Պ. Հովէյ այնպէս կը կարծէ թէ անօգուտ է աշխատիլ՝ ապագայ դէպքերու առաջքը առնելու։ Կ'ըսէ թէ հրաբուխը իր հիմակուան վիճակին մէջ աւելի գործունէութիւն ցոյց կուտայ՝ բաղդատմամբ անցեալ տարուան մայիս 23էն մինչեւ յունիս 11 ունեցած վիճակին։ Կարելի չէ սակայն ըսել թէ, այդ գործունէութիւնը նոր բորբոքման մը նշանը եղած ըլլայ։ Վտանգաւոր գօտին ութը քիլօմէթր շրջանակ մը կը կազմէ հրաբուխին շուրջը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՐԼԻՆ, Մարտ 19. — Ռայխսդագին մէջ, Արտաքին գործոց ելմտացոյցի վիճաբանութեան պահուն, վարչապետ Կոմս Պիւլով յայտարարեց թէ ժամանակին՝ Եռրեակ Ջինակցութեան երկարաձգումը կ'ապացուցանէ թէ այս զինակցութիւնը հիմնուած է երեք դաշնագիր Տէրութեանց շահերուն և անհրաժեշտ պէտքերու վրայ։ Նորոգումը տեղի ունեցաւ դժուարութեամբ, զինակցութեան հակառակորդներուն պատճառաւ որոնք կը գտնուին Աւստրիա-Հունգարիոյ և Իտալիոյ մէջ։ Մենք, Գերմանիներս, ըսաւ եռքը, հաստատ մը մնանք այս զինակցութեան վրայ, գերմանական բովանդակ հաւատարմութեամբ։ Ամէն երաշխաւորութիւն ունինք թէ՝ մեր միւս զինակից երկու Տէրութիւնները ալ հաւատարիմ են մնալ։ (Ծափեր)։ Եռրեա՛կ զինակցութիւնը չէ փոխած ո՛չ իր հանգամանքը, ո՛չ իր կարեւորութիւնը։ Իր միջազգային կարեւորութիւնը իսկ անվթար պիտի պահէ, ինչպէս ցարդ։

Պուլկար խռովարարներուն գալով, վարչապետը յայտարարեց թէ Գերմանիա չի բաղձար այդ խնդրին մէջ այլամերժ ազդեցութիւն մը ի գործ դընել։ Գերմանիա ո՛չ և է գործօն քաղաքականութեան հետամուտ չէ։ Ոչ մէկուն համար շագանակները կրակէն կը քաշէ։ Ճիշդ ասոր համար է որ Գերմանիոյ և Թուրքիոյ միջեւ յարաբերութիւնները հիմնուած են այն հաստատ խարիսխին վրայ, որ է վստահութիւն։ Գերմանիա համակրութեամբ ողջունեց այն տնօրինութիւնները որոնք իրաց վիճակը բարւոքելու յարմար են։ Գերմանիա համամիտ է Աւստրիա-Հունգարիոյ և Ռուսիոյ, բարեկարգութիւնը ու հանդարտութիւնը աւելի եւս ապահովելու համար, արդի քաղաքական կացութեան հիմին վրայ։

ԲԱՐԻԶ. — Ֆրանսական Ակադեմիոյ այսօրուան նիստին մէջ, Մ. Պրիւնըդիէռ դրուատեց հանգուցեալ Մ. Լըկուվէն։ Ցետոյ Ակադեմիան իր նիստը վերջացուց ի նշան սուգի։

—Տիկին Վալտէք Ռուսոյի առողջական վիճակը զգալապէս բարւոքեցաւ։ Բժիշկները կը յուսան թէ քանի մը օրէն բոլորովին ապաքինի։

ՀՌՈՄ. — Հռոմի ֆրանսական գեղարուեստական հաստատութեան հարիւրամեակը տօնելու համար կազմակերպուած հանդէսները առաջիկայ Ապրիլ 18ին տեղի պիտի ունենան։

ՎԻԷՆՆԱ. — Աւստրիոյ վարչապետ Մ. Քէօրպըր ջերմապէս պաշտպանեց աւստրեւմանեան Պետական Պայմանագրին դատը, և խնդրեց ժողովէն որ անփոփոխ քուէարկէ զայն։

ԼՈՆՏՈՆ. — Անգլիական կառավարութիւնը քանի մը օրէն Կապոյտ Տետրակ մը պիտի հրատարակէ Հարաւ. Ափրիկէի գործերուն վրայ։

ՈՒԱՇԻՆԿԴԸՆ. — Վենեզուէլայի նախագահ Մ. Քասդրօ հարկ եղած գումարները գտաւ Տէրութեանց հատուցումները վճարելու համար։

ԲԱՐԻԶ. — Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը հաւատուի թէ Էտուարտ թագաւորը և նախագահ Մ. Լուպէ Միջերկրականի մէջ տեսակցութիւն մը պիտի ունենան, իրենց յառաջիկայ ճամբորդութեանց միջոցին։

ՄԱՏՐԻՏ. — Սպանիական կառավարութիւնը յանձնաժողով մը պիտի ղրկէ Ալժէ, ողջունելու համար նախագահ Լուպէն, երբ հոն հասնի։

ՍԵԼԱՄԼԸԳ ՌԵՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ճիւմաա կիւնիւ Սէլամլըգ ռեսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի շէրիֆինտէ իճրա պույրուլմուշ տըր։

ԹԷՊԼԻՂԱԹԸ ՌԵՍՄԻՅԵԷ

Տիւնքի ճիւմաա կիւնիւ Սէլամլըգ ռեսմը ալիսինտէն սօնրա շայան պույրուլան միւսաատէի Սէնիյեէի հազրէթը Բատիշահի իւզէրինէ Ալմանիա սէֆիրը քէպիրի էսալէթլու պարօն Մարշալ ֆօն Պիպէրշթայն հազրէթլէրի սաւրէթը ղայրը ռէսմիյէտէ հուզուրը շէվքէթմէվֆուրը հազրէթը Թաճտարիյէ չէրէֆը միւսուլէ նաիլ օլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Ֆէրտինանտ իշխանը նախընթաց օր Սօֆիա վերադարձաւ Էքսինօկրատէն։ Իշխանը իր մէկ բարձր պաշտօնատարը ղրկած է վարչապետ Մ. Տանէվի որուն հետ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է։

—Սօֆիայի մէջ անցած օր 14 հոգի ձերբակալուած են, որոնք խռովարարական ընթացքի մը մէջ պիտի գըտնուէին։

—Խռովարարական ընկերութեան արկղակալ Պէլէվ, Բրովատիայի մէջ ձերբակալուած է։

—Պաթաքի մէջ երկու զինուած աւազակներ ձերբակալուած են։

—Ռումպակէ և բուրգէ կերպասներ պատրաստելու համար Ֆիլիպէի մէջ ընկ. մը կազմուեցաւ տեղացիներէն և անգլիացիներէն։

ՅԱՐԱՔԵՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ. — Երկրագործական Նախարարութիւնը ազդարարեց որ ճամբաներու շինութեան գործը քննելու համար կազմուած խորհուրդը անմիջապէս գործի սկսի։ Այդ խորհուրդը Բ. Դրան մէջ պիտի կատարէ իր նիստերը։

ՆՈՐ ԴՐԱՄՆԵՐԸ. — Ըստ սովորութեան Կայս. Իրատէ մը հրամայուած էր ելմտական նոր տարիին առթիւ 10,000 ոսկիի ոսկի՝ և 100,000 ղրշ.ի արծաթ դրամ պատրաստել։ Արքունի փողերանոցը աւարտած է ատոնց աշխատութիւնները։

—10,000 րիալ յանձնուեցաւ փողերանոցին 40նոցի և 2նոցի վերածելու համար։

ԳԵՐՄԱՆ իշխաններուն տրամադրութեան տակ «Իզմիր» զբօսանաւը պիտի դրուի իրենց Պոլիս գտնուած միջոցին։

ՊԱՐՍԻՑ ազգ. տօնին, Նէվրուզի առթիւ, Պարսից դեսպանը առաջիկայ կիրակի օր չքեղ ընդունելութիւն մը պիտի կատարէ։

—Դեսպանը անցեալ օր քանի մը հետեւորդներով այցելեց «Տեպրիսթանը Իրանեան» վարժարանը և ներկայ գըտնուեցաւ դերձակութեան արհեստանոցին բացման հանդէսին։

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ. — Սելանիկի մէջ կառուցուելիք նոր զօրանոցին համար, որուն հիմնարկէքը անցած Բշ. օր կատարուած է, մէկ չարաթուան մէջ 10,000 ոսկի հանգանակուած է։

—Սելանիկի անգլ. հիւպատոս Մ. Պիլիօթի, տեսակցութեան մը միջոցին յայտնած է թէ, խաղաղութիւնը չպիտի խանգարուի բնաւ և թէ ժողովուրդը հանդարտօրէն իր գործերով կը զբաղի։

ՀԻՍԱՐ ԳՈՒՆԴԵՐԸ. — Կայս. Իրատէի մը համաձայն, նորակազմ երկու Հիսար գունդերէն մէկը «Օրխանիէ» և միւսը «Օսմանիէ» պիտի կոչուին։ Նոյն գունդերուն համար գաւառներէն գնուած ձիերը հետզհետէ Պոլիս կը հասնին։ Մահմուտիէ շոգենաւ մը Մուտանիայէ 36 ձի բերաւ անցեալ օր։

ԿՆՍԱՐԻՈՅ Հայոց զինուորական տուրքերուն բաշխման գործին մէջ զեղծումներ պատահած ըլլալով, Իտարէ Մէճլիսի կողմէ երեք հոգիէ բաղկացած յանձնաժողով մը կազմուած է հաշիւները քննելու համար։

ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻՍ բարեզարդութեան համար կազմուած յանձնաժողովը որոշեց նաեւ նորոգել Կիւմիւշ-Սույի, Այազ-Փաշայի, Սագըզ-Աղաճի, Տիւքսէք-Գալտըրըմի, Գումգափուճի փողոցները եւայլն։ Սըրր-Սէրվիի մեծ փողոցը կրանիթ քարով պիտի սալայատակուի և երկու կողմը ծառեր պիտի անկուին։ Յանձնաժողովին որոշմամբ Թրամուէյի ընկերութիւնը սկսած է նորոգել Պէշիքթաշ-Ղալաթիոյ ճամբան։

ԳԱՀԻՐԷԻ ռուսական դիւանագիտական գործակատար Մ. Մաքսիմով, առաջիկայ շաբթու Բարիզէն Պոլիս կը սպասուի։

ԷՐԶՐՈՒՄԻ Նէմըէվան գաւառակին ժողովուրդը մեծ մասով գործաւորներէ ու մշակներէ բաղկացած ըլլալով, ձեռնհաս պաշտօնարանը որոշած է որ ատոնցմէ երբ գործի համար օտար երկիրներ և Պաթում ուղեւորողներ ըլլան, 10 ղրուշնոց անցագիր մը տըրուի՝ վեց ամսուան պայմանաժամով։

ԱՏԱՆԱՅԷՆ կը գրեն թէ այս տարի բերքերը առատ ըլլալով, կուսակալութիւնը խնդրած է Ներքին գործոց նախարարութենէն՝ հրամայել Հալէպի, Մուսուլի, Խարբերդի ու Տիարպէքիրի կուսակալներուն գործաւորներ ղրկել Ատանա։

ՄԱՀՍՈՒՍԷՆ. — Եպարքոսական թէզքէրէ մը կ'ազդարարէ ծովային նախարարութեան, որպէս զի Հայտարփաշա, Գատըգիւղ և Կղզիները բանող Մահսուսէի շոգենաւերուն վիճակը բարւոքուին։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷՆ. — Շիրքէթի Վարչութիւնը, կ'ըսեն Թուրք թերթերը, որոշած է երթեւեկի բաժանորդական տոմսերուն վրայ զեղչ մը ընել վերին Վոսփորի գիւղերը բնակող ժողովուրդին դիւրութիւններ ընծայելու համար։

Առ այժմ որոշած է ատորին Վոսփորի նաւամատոյցները երթեւեկողներուն համար 5% զեղչ մը ընել։ Իսկ Եւրոպական եզերքին վրայ՝ Եէնիգիւղէն սկսեալ մինչեւ Ռումէլի-Գավագ և Ասիական եզերքին վրայ՝ Փաշա-Պահճէէն մինչեւ Անատօլու-Գավագ երթեւեկողներուն համար, երկրորդ կարգի բաժանորդագրական 40 տոմսակնոց տրցակը 5 մէճիտի և Ա. կարգի 40 տոմսակնոց տրցակը 7½ մէճիտի պիտի ծախէ, Ա.ին վրայ 10% և Բ.ին վրայ 16% զեղչ մը ըրած ըլլալով։

Վարչական Խորհուրդը կը խորհի եղեր նաեւ ուրիշ դիւրութիւններ ընծայել ճամբորդներուն. ասոնցմէ մէկն է եղեր այս տոմսերը, որոնք Մարտի սկիզբէն ի վեր շրջաբերութեան տըրուած են։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ վերատեսչութեան կողմէ պատրաստուած վիճակագրութեան մը նայելով, Կ. Պոլսոյ օտար ապրանքներու մաքսատան հասոյթը վերջին հինգ տարիներուն 195,000 ոսկի աւելի եղած է՝ անոնցմէ առաջ եղած հինգ տարիներուն հետ բաղդատելով։ Անցեալ 1318 տարուան հասոյթն ալ, 1317ին հետ բաղդատելով 44,600 ոսկի պակաս եղած է, ինչ որ հետեւանք է 1318 տարուան մէջ 469,333 կտոր ապրանք պակաս ժամանելէն, նախորդին հետ բաղդատելով։ Ղալաթիոյ օտար ապրանքներու մաքսատան վիճակագրութենէն ալ կ'երեւայ թէ 1318ի ապրանքներուն քանակը թէեւ նախորդ տարիէն պակաս է, բայց հասոյթը աւելի է։

ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. — Հանրային Պարտքի վարչութիւնը որոշեց լիճերու, գետերու և ծովերու մէջ բաց և ջուրի մէջ ապրող թռչուններու որսորդութեան համար ամէ վերջը ծովային որսորդութեան արտօնագիր տալ՝ 10 ղրուշով։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

193,000 ՂՐՇ.Ի ՄԵԾ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ. — Իզմիրի թղթատարութեան արկղակալ Հաֆըզ Էմին էֆ. Պայրամէն ի վեր անյայտացած ըլլալով հոկտառակ փնտռտուքներու չգտնուիր. այս անակնկալ կորուստը կարգ մը կասկածներու տեղի տալով, թղթատարական նախագահ Հաճի Էշրէֆ փաշա հարցընել կուտայ թէ, ասկից 6 ամիս չափ առաջ, Օսմ. Պանքային յանձնուելիք 193,000 ղրշ.ի գումարը նոյն դրամատունը կը գտնուի՞ թէ ոչ. այս հարցման կը պատասխանուի թէ այդ գումարը յիշեալ արկղակալը իր անունով տուած և յետոյ հինգ բաժինով գանձած է։ Խնդիրը ոստիկանութեան իմացուելով, իրաւ է թէ գող պաշտօնեային տունը կը խուզարկուի, բայց բան մը չգտնուիր։

Հաֆըզ Էմին էֆ. դրամը ասկից երեք ամիս առաջ պանքային գանձած էր և հիմա չգիտցուիր թէ որչափ դրամ կայ դրամարկղին մէջ, որ կոտրուելով պիտի քննուի։ Կ'ըսուի թէ այդ արկղակալը շատ մը դրամ ալ իւրացուցած էր հաւաքիչներու իրեն տուած գումարներէն։

Գող պաշտօնեան 1000 ոսկիի համար երաշխաւոր տուած էր Իզմիրի պատուաւոր դասէն Շէքիպ պէյը։

Ամէն կողմ հեռագրուեցաւ ձերբակալելու համար այդ իւրացնող արկղակալը, որուն հաշիւները կը քննուին։

ՍՆԱՆԿ հռչակուեցաւ Պոլիս Պալըգ-Բազար գինեպան Սպիրօ Եագօֆը։

ՑԱՒԱԼԻ ՀՐԴԵՀ. — Պրուսայի Կէմլիկէր գիւղախումբին մէկ գիւղին մէջ անցածները տունէ մը հրդեհ ծագելով այրած է ամբողջ տունը և յարակից ախոռը։ Բոցերուն մէջ մնալով այրած են նաեւ սանտիրօղ կինը և 12 ու 13 տարու զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր անասունները։

ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ ՕՐԻՆԱԿ. — Սէօյիւտ գաւառակին մէկ գիւղին մէջ թրքուհի մը իր մէկ ու կէս տարու զաւակը մինակ ձգելով ուրիշ տուն մը կ'երթայ։ Աղջին աղուն հագուստները կը սկսին կրակ առնել կրակարանէն ցատկած կայծէ մը. տղան կը պոռայ այրուածքներէն և մայրը օգնութեան կը հասնի թէեւ բայց խեղճ պզտիկը չի կրնալով վէրքերուն դիմանալ, քանի մը օրէն կը մեռնի։

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ. — Ոսկեղջիւրի 5 թիւ շոգենաւը, անցի օր ժամը 10ին միջոցները, կամուրջէն Եէմիշի նաւամատոյցը երթալու ատեն, ածխաբարձ մաւունայի մը զարնուելով, անոր եռեւի կողմը խորտակեց։

ԷՆԿԻՒՐԻԷՆ կը գրեն թէ սուրհանդակ Հաֆըզ Մէհմէտ էֆ.ի միջոցաւ չորեքշաբթի օրը Էնկիւրի ժամանած թղթատարական պայուսակները վականէն հանուելու ատեն տեսնուեր է որ անոնց մէկին տակը կտրուած է և 2660 ղրուշի երեք կտոր աւանդներ կորսուած են։ Քննութիւն կը կատարուի։

ԳՈՂԵՐ մանելով Ղալաթիա, Քէմէր Ալթը Մարկը օղլու Ալեքսանտրոսի կազէօզի գործարանը՝ 600 ղրշ. արժէքով դրամ և զանազան հանդերձեղէններ տարած են։

«ՔԱՍԹՕՐԷ» շոգենաւը Պոլիս բերուեցաւ և այժմ կ'աշխատուի զայն ալ ջէկ մը մաքրել ու նորոգել։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը հինգշաբթի իրիկուն ուշ ատեն Պատրիարքարանէն Սկիւտար անցաւ, ընկերակցութեամբ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ թաղ. Խորհրդոյ ատենապետ Թորգոմեան Գէորգ էֆ.ի և անդամներէն Թէլեան Բարթող էֆ.ի։ Գիշերը հիւրընկալուեցաւ Գէորգ էֆ.ի բնակարանը։ Երէկ առաւօտ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ ժամերգութեանց և Արեւագալի երգեցողութեանց նախագահեց։ Հակառակ օդին ցուրտ և ամպամած ըլլալուն, խուռն բազմութեամբ լեցուած էր եկեղեցին։ Արեւագալի երգեցողութիւնները շատ յուզիչ եղան, առաջնորդութեամբ վարժարանին երաժիշտ ուսուցիչ Մագսուտ էֆ ի և մասնակցութեամբ ծանօթ դպրապետ Երմոզ էֆ. Գույումճեանի և Յովսէփ էֆ. Էպլէկեանի։ Յետոյ Ս. Պատրիարք Հայրը բեմ ելաւ և հոգեշունչ քարոզ մը խօսեցաւ. «Անառակին պատմութիւնը, ըսաւ, երեք առակներ միանգամայն կը պարունակէ։ Դրամը կորսնցընող կինը որ տունը ամէն ու վրայ ըրաւ զայն գտնելու համար։ Ոչխար մը կորսնցնող հովիւը, որ իր ամբողջ հօտը թողուց ու լեռ ձոր վազեց զայն փնտռելով։ Իսկ երրորդը իր անառակ զաւկին պահանջմանը վրայ, անոր ժառանգութիւնը տալով ճամբայ հանող հայրը, որ բնաւ չփնտռեց իր որդին։ «Բարոզիչ Սրբազանը պերճօրէն բացատրեց թէ, կինը իր դրամը փնտռելու ետեւէ եղաւ, որովհետեւ դրամը անզգայ առարկայ մըն է և իր գիտակցութեամբը չի կորսուիր։ Նոյնպէս ոչխարը թէեւ բարի, բայց խելացի արարած մը չէ, և եթէ հօտէն բաժնուեցաւ ու մոլորեցաւ, իր գիտակցութեամբը չէր, և անոր համար հովիւը զայն գտնելու ետեւէ եղաւ։ Այս երկու առակներն ալ կը բացատրեն թէ, Աստուած օգնութեան կը հասնի անոնց միտքն ու

րանք առանց գիտակցութեան կը մոլորին։ Ա–կ–ն այդպէ՞ս էր անառակ որդւոյն պատահածը. ո՛չ բնականաբար. որդին իր գիտակցութեամբը մոլորեցաւ, չուզեց ուղղութեամբ իր հօրը տունը մնալ և անոր համար հայրը չփնտռեց զայն։ Բայց երբ նոյն այդ անառակ որդին «եկեալ ի միտս իւր», (խելքը վրան գալով) որոշեց իր հօրը դիմել, մեղայ գոչել, զղջալ, այն ատեն հայրը «ընդ առաջ գնաց,» ներեց, հանդէսներ սարքեց։ Այս ալ ցոյց կու տայ Աստուծոյ անհուն ողորմութիւնը, անսահման ներողութիւնը, անանկ որ երբ գիտակցութեամբ մեղանչողը զղջում կը յայտնէ, իսկոյն կը ներէ։ Ն. Սրբազնութիւնը ընդարձակօրէն բացատրեց թէ ինչպէս հոգւոյ գործը, նոյնպէս աշխարհի ընթացքին մէջ, մեղադրելի չեն անոնք որոնք անգիտակցօրէն կը մեղանչեն և անոր համար մանկան մը կը ներուի այն յանցանքը որ ներելի պիտի չըլլար պատանիի մը կամ հասուն հասակի տէր անձի մը կողմէ գործուելով։ Գերճախօս Սրբազանը իր քարոզը աւարտեց մաղթելով որ Աստուածային անհուն գթութիւնը հասնի բոլոր բարեպաշտ ժողովրդեան վրայ։

Եկեղեցիի աւարտումէն վերջ Ս. Պատրիարք Հայրը Թաղ. Խորհրդարանը իջնելով պահ մը հանգիստ առաւ։ Թաղ. Խորհրդոյ ատենապետ Գէորգ էֆ. Թորգոմեան նորընտիր Թաղ. Խորհրդոյ անդամները ներկայացուց Ս. Պատրիարքին՝ որ շնորհաւորեց և կարողութիւն մաղթեց։ Ս. Պատրիարք Հայրը ընկերակցութեամբ Վեհապետեան Սրբազանի և Դանիէլեան Տ. Ներսէս և Դուրեան Տ. Թաթուլ վարդապետներուն Գէորգ էֆ.ի բնակարանը գնաց և կէս օրուան ճաշը հոն բրաւ։

Ս. Պատրիարք Հայրը կէս օրէ վերջ այցելեց նաև Ս. Խաչ երկսեռ վարժարանները։ Հոն Օր. Նոյեմի Հալէպլեան ուղերձ մը կարդաց և բոլոր ուսանողները և ուսանողուհիները երգեր երգեցին։ Ս. Պատրիարք հայրը գոհունակութիւն յայտնեց վարժարանին տնօրէն Գովաֆեան Փորեգին էֆէնտիին, վարժարանին մէջ տիրող կարգապահութեան համար։ Մանաւանդ Ն. Սրբազնութիւնը շատ գոհ մնաց արհեստական ճիւղ մը հաստատուած ըլլալուն համար վարժարանին մէջ։ Ս. Պատրիարք Հայրը այցելեց նաև Պէրպէրեան վարժարանը և յետոյ Իւթիւճեան էֆ. Պէրպէրեանի, որ թէև հիւանդութենէ ապաքինած. սակայն տակաւին իր առանձնասենեակը մնալ ստիպուած էր։

Ս. Պատրիարք Հայրը կէս ժամի չափ տնօրէն էֆէնտիին հետ տեսակցելէ և կատարեալ առողջութիւն մաղթելէ վերջ, վարժարանին ընդհանուր հսկող Լեւոն էֆ. Թօշճեանի առաջնորդութեամբ զատ զատ վարժարանին դասարանները այցելեց և ուսանողներուն կրթական յառաջդիմէ վիճակը տեսնելով, զուարթ ոճով մը խօսեցաւ անոնց հետ և խրախուսեց զանոնք իրենց վարժարանին պատուաբեր սաներ, ևերկրին հաւատարիմ անհատներ ըլլալու։ Ս. Պատրիարք հայրը ժամը 10½ին մեկնեցաւ Պէրպէրեան վարժարանէն և այցելեց Իճատիէ Ներսէսեան վարժարանը։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ անդամներուն մեծագոյն մասին ներկայութեամբ և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.

1. Խորհուրդը կեդրոնական համարակալութեան կողմէ մատուցեալ տեղեկագրերուն վրայ՝ կատարեց հարկ եղած կանոնական քննութիւնը, Պէշիքթաշի, Գուրու Չէշմէի և Ալթըմէրմէրի եկեղեցիներուն մատակարարութեան հաշուոց մասին և հաստատելէ վերջ անոնց ճշդութիւնը վաւերացուց։

2. Սամաթիոյ բնակիչներէն Թոմպագճեան Խաչիկ աղայի կողակից Տիկ. Անթառնիկ Սարիմեան իր սեփհական Սամաթիա Թօբրագ փողոց թիւ 1 տունը, Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի նուիրած ըլլալով, Հոգաբարձութեան կողմէ Տնտեսական Խորհրդոյ ներկայացուած էին անոր կտակագիրները։ Խորհուրդը քննելով կտակագրերը հաստատեց անոնց օրինաւորութիւնը և որոշեց ներկայացնել Ս. Պատրիարք Հօր վաւերացնելու համար։

3. Պատրիարքարանի նշանախօսութեանց խաչերու չինութեան պէտքը զգացուած ըլլալով, Խորհուրդը հարկ դատեց նուազուրդի դրութեամբ պատրաստել խաչերու չինութիւնը և որոշեց պաշտօնական ծանուցումով հրաւիրել փափաքողները, մասնակցիլ այս նուազուրդին։

4. Պալաթի առաջն. տեղապահ Տ. Եմմանուէլ վրդ. Պոլսան Իւչ Բիլիսէի Ս. Յովհաննու վանքին մատակարարութեան հաշուեցուցակը ղրկած էր, որ կը սկսէր 1896էն և կը յանգէր մինչեւ 1902 սեպտ. 17, Խորհուրդը որոշեց կատարել հարկ եղած կանոնական քննութիւնը և ըստ այնմ յանձնել հաշուեցուցակը կեդր. համարակալին ի նախաքննութիւն։

5. Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Նախկին Թաղ. Խորհուրդը իր պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցի հաշիւները (1901 յունվար — 1902 փետր. 28) հակառակ քանիցս եղած յանձնարարութեանց մինչեւ հիմայ մատուցած չըլլալով, Խորհուրդը որոշեց գրել Թաղ. Ժողովին, որպէս զի հարկ եղածը ի գործ դնէ պահանջուած հաշիւներուն մատուցումին համար։

6. Պէյքօզի Թաղ. Խորհրդոյ գանձապետը Տնտես. Խորհրդոյ երէկուան նիստին հրաւիրուած էր ինչ ինչ բացատրութիւններ տալու համար, եկեղեցւոյ մատակարարութեան հաշիւներուն մասին որ մատուցուած էր։ Բայց յիշեալը հրաւէրին պատասխանած չըլլալով, որոշուեցաւ վերստին հրաւիրել նոյն գանձապետը ներկայանալ անվրէպ խորհրդոյ առաջիկայ նիստին։

7. Նոյնպէս խորհուրդը նկատելով որ Գասըմ Բաշայի Նախորդ Թաղ. Խորհուրդը աւ տակաւին չէ մատուցած իր շրջանի մատակարարութեան հաշիւները, որոշեց յանձնարարել նոյն խորհրդին որպէսզի ըստ օրինի մատուցանէ իր պաշտօնաւորութեան հաշիւները։

8. Սամաթիոյ բնակիչներէն հիւսն, Մելքոն Կարապետեան և կողակիցը Երմոնէ Միքայէլեան փափաք յայտնած էին իրենց սեփական մէկ տունը նուիրել Նառլը Գաբուի Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ։ Տնտեսական Խորհուրդը այս մասին Թաղ. Խորհրդէն հարկ եղած բացատրութիւնը ստանալէ ետք, ինչ ինչ կարգադրութիւնով ընդունելի դատեց եղած առաջարկութիւնը և որոշեց հաղորդել զայն նոյն եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդին պէտք եղածը գործադրուելու համար։

Խորհուրդը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ նաև Պատրիարքարանի բարապաններուն և սենեկապաններուն զգեստներու չինութիւնովը և կեդր. Սնտուկի վերաբերեալ հաշուական խնդիրներով։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ առաջնորդարանէն ծանուցուած է պատրիարքարան թէ՝ Կէմէրէկ գիւղի գիւղացիներէն Տօգուզեան Նազար անուն անձը երեք տարիէ ի վեր օրինաւորապէս ամուսնացած էր Նագաչեան Նուրիցայի հետ, բայց Նազար իր կնոջ հիւանդութեան պատճառաւ, յանդգներ էր ուրիշ ամուսնութիւն մը կնքել ուրիշ այրի կնոջ մը հետ և այս պսակը կատարեր էր Կէմէրէկցի Տ. Մովսէս քահանան։

Սեբաստիոյ առաջնորդը նկատելով որ Նազարի կինը Նուրիցայ ողջ է, անոր կրկին ամուսնութիւնը անվաւեր նկատեր է և զայն պսակող քահանան քահանայագործութենէ դադրեցուցեր է։

ՍԱՄԱԹԻՈՅ Սահակեան և Վարդուհեան վարժարաններու երկսեռ ուսանողները իրենց մէջ 155 ղրշ. հաւաքելով, իբր Ցիսուս Մանուկի նուէր Պատրիարքարան ղրկեր են։

ՆԻԿՈՄԻԴԻՈՅ առաջնորդը, նոյն քաղաքին Տ. Ոսկի քահանային Պոլիս ուղեւորելուն առթիւ, միեւոյն խնդրած ըլլալով. փոխանորդարանէն պէտք եղածը հոգացուելով յանձնուեցաւ յիշեալ քահանային։

Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ հիւանդանոցի Տնօրէն Տօքթ. Շիրինեան էֆէնտիի օգնական կարգուած է Սարգիս էֆ. Սարգիսեան բնիկ Էսկիշէհիրցի, որ առեւտրական պատուաւոր անցեալ մը ունեցած է և քաջայոյս ենք որ իր փորձառութեամբը և գործի մարդու հանգամանքովը պիտի կրնայ օգտակար ըլլալ իր այս պաշտօնին մէջ։

Տօքթ. Շիրինեանի պէս գիտական մարդու մը քով Սարգիսեանի մը պէս «բաւթիկ» մարդու մը պէտքը բացարձակապէս անհրաժեշտ էր հիւանդանոցին համար, և հոգաբարձութեան այս նոր որոշումը տարակոյս չկայ թէ կուգայ լրացնել այդ հաստատութեան անհրաժեշտ պէտքը։

ԻԶՄԻՐԻ ազգայիններէն Ռուբէն էֆ. Իսրայէլեան, Գորտէլիոյի մէջ ունեցած երեք տուները Ազգին թողուցեր է, պայմանաւ որ իր և կնոջը կենդանութեանը վարձքերը գանձէ. հարկ եղած օրինական ձեւակերպութիւնները պիտի կատարուին։

ԻՍԼԻՄԻԷԱՅԻ (Ռումանիա) Թաղական Խորհրդոյ պաշտօնավարութիւնը վերջերս լրացած ըլլալով հրաժարեր է. տեղւոյն քահանան նկատելով որ քուէարկութեամբ Թաղ. Խորհուրդ ընտրել դժուար է, ժամանակի անբաւականութեան պատճառաւ, առաջարկեր է Պատրիարքարանին որ ժողովրդեան օրինաւոր քուէով ընտրուած և տեղական կառավարութենէն վաւերացեալ դպրոցի հոգաբարձութեան յանձնուի Թաղ. խորհրդոյ պաշտօնը վարել առժամապէս։

ՌՈՒՍՃՈՒԿ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ Ատենապետ տօքթ. Վահրամ էֆ. Թորգոմեան ընկերակցութեամբ Բարսեղ էֆ. Աւետիսեանի և քարտուղար Գառնիկ էֆ. Հայկեանի, երէկ այցելեցին Խասգիւղի Ս. Ներսէսեան վարժարանը և գոհունակութիւն յայտնեցին տիրող կարգապահութեան, և մասնաւորապէս աշակերտներուն յաջող պատասխաններուն համար։

Մանկապարտէզներու բաժինն ալ այցելելով, քննիչները զգալի առաջդիմութիւն մը գտան հոն ալ, և չեղեցին որ եթէ այդ պզտիկ մանուկները աւելի յարմար և առողջապահիկ շէնքի մը մէջ ըլլային արդէն ակնյայտնի արդիւնքը ալ աւելի ցայտուն պիտի երեւնար։

Տօքթ. Թորգոմեան էֆ., որ տասկէց առաջ անգամ մըն ալ այցելած էր Խասգիւղի վարժարանը, տեսաւ որ այս անգամ զգալի բարեփոխում մը կրած է ան, և յոյս յայտնեց թէ աւելի լաւագոյն վիճակ մը պիտի վերստանայ ցոյց տրուած ջանքերու շնորհիւ։

ԻՆՉՊԷՍ ծանուցած էինք, հինգշաբթի օր, Գեր. Տ. Տիրայր Ծ. վրդ. Մարգարեան Մայր եկեղեցիի մէջ ճաշու ժամուն յատկապէս կանանց համար շահեկան և ընտիր քարոզ մը խօսեցաւ, բնաբան առնելով «Եղերուք գթած, որպէս և հայրն ձեր երկնաւոր գթած է» Աւետարանի խօսքը։

Քարոզիչ Հայր Սուրբը այն ատենէն գունագեղ շեշտերով խօսած է իր այս քարոզը, որ ներկայ գտնուող բարեպաշտուհիներէն մէկը հոգեկան անլուր մխիթարութեամբ մը օգտագործած է զայն կարելի եղածին չափ և ղրկած է մեզ. զոր պիտի հրատարակենք երկուշաբթի օրուան թիւով։

ՓԱՐԻԶԻ նորակառոյց հայ եկեղեցւոյն ճակատի քանդակները շինելու գործը յանձնուած է Պ. Սեպուհ Պէկեանի, եկեղեցիին ճարտարապետ Պ. Կիլպէրի հաւանութեամբ։ Այս քաջ քանդակագործը բիւզանդական և ռոման ոճով պիտի շինէ այդ քանդակները։

ՀԱՅ-ՀՌՈՄԷԱԿԱՆԱՑ Ս. Պատրիարքը աւջի օր Բ. Դուռը երթալով տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մեծ-Եպարքոսին հետ։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ Կաթողիկոսին Ատանա ժամանման մասին հետեւեալ հեռագիրը ընդունած է «Սապահ».—«Սիսի նորընտիր Կաթողիկոս Տ. Սահակ Սրբազան Մէրսինէն հոս հասաւ չորեքշաբթի օր մասնաւոր կառախումբով։ Կուսակալութեան մէքթուպճիին ու հարկ եղած պաշտօնեաներուն կողմէ դիմաւորուելով՝ Ս. Կաթողիկոսը ուղղակի Աստուածնայի մայր եկեղեցին գնաց։ Հոն գոհաբանական մաղթանքներ կատարեց վեհ. Սուլթանին արեւշատութեանը համար։ Ցետոյ, եկեղեցիին բակին մէջ բանախօսութիւն մը ընելով՝ Ս. Կաթողիկոսը ջերմագին բարեմաղթութիւններ բրաւ Վեհ. Սուլթանին կենաց համար։ Հայոց վարժարաններու աշակերտներ ուղերձներ կարդացին և ժողովուրդը «ամէն»ներով մասնակցեցաւ Ս. Կաթողիկոսին բրած բարեմաղթութեանց»։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէկ գետինը որ Պէյլէրպէյի պողոտային վրայ կը գտնուէր, երկու տարի առաջ 200 ոսկիի ծախու հանուած և զանազան պատճառներով չէր ծախուած։ Այս անգամ ներկայ Թաղ. Խորհրդոյ ջանքով 34,000 ղրշ.ի ծախուած է, Պատրիարքարանի հրամանաւ։ Սոյն գումարը անմիջապէս յանձնուած է Բրէտի Լիոնէի, անձեռնմխելի մնալու պայմանաւ մինչեւ որ լաւագոյն կալուած մը գնուի։ Կալուածական տուրքերն իսկ եկեղեցւոյ սնտուկէն վճարուած են որպէս զի նոյն գումարը չնուազի։

ՍԿԻՒՏԱՐ Ս. Խաչ և Իճատիէի միացեալ Թաղերու աղքատ ուսանողաց Զատկի առթիւ զգեստ շինելու համար յանձնախումբ մը կազմուած է որուն անդամներն են.— Արամ էֆ. Սողանճեան, Մկրտիչ էֆ. Սիւլեան, Միհրան էֆ. Մէլէմէթճեան, Վարդան էֆ. Փիրանեան, Պետրոս էֆ. Մնակեան և Սարգիս էֆ. Մոլլասեան։ Յանձնախումբին կը նախագահէ Տ. Տաճատ քահանայ Փաշայեան։

ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ Եղբարց վաճառատան պետը Աղեքսանդր էֆ. Աբրահամեան որ քանի մը ամիսէ ի վեր Փոքր Ասիոյ իրենց մասնաճիւղերը կ՚այցելէր, շաբթուս մէջ մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

ՈՒՐՖԱՅԻՆ ՆԱՄԱԿ

Էջմիածնի Ս. Հայրապետին կողմէ վերջերս Թրքահայ եպիսկոպոսներէ ոմանց «Արքութեան» տիտղոս շնորհուելուն առթիւ, Պոլսական թերթերու մէջ արդարացի դիտողութիւններ եղան այս մասին որ, թէեւ Ս. Պատրիարքին կողմէ վաղուց ի վեր այդ նկատմամբ դիմում եղած էր, բայց կը յապաղէր իրագործումը։ Մենք այս մասին խոնարհաբար տարբեր բան մըն ալ կը մտածենք. — իրաւ Պատրիարքարանը հոգեւորապէս վարձատրելու համար այս կամ այն հոգեւոր պաշտօնեան, լաւ է որ Ընդհանրական Հայրապետին առաջարկներ մատուցանելու իրաւունքը անփոփոխ պահէ. բայց ինչո՞ւ երբեմն ալ նոյն իսկ Էջմիածնի շրջանակէն ինքն-իրմէ-ը չգան հոգեւոր վարձատրութեանց շնորհները, արժանաւորներուն համար անշուշտ։ Կը կարծենք թէ երբ յօժարութիւն ըլլայ, Կաթողիկոսարանին համար դժուար չէ գիտնալ թէ Ռուսահայ եկեղեցականութենէն դուրս ո՞րոնք կան որ նոյն եկեղեցիի հոգեւոր պաշտօնէութեան դասակարգին կը պատկանին, ու իրենց մատուցած եկեղեցական ծառայութիւններով արժանի են Հայրապետական գնահատութեան։ Ինչո՞ւ այս մասին ալ ամէն բան Պատրիարքարանի պարտաւորութիւնը ըլլար. ինչո՞ւ, օրինակի համար, Էջմիածին անգիտանար թէ իր բազմամեայ ծառայութիւններէն ետքը վաստակաբեկ Մխիթարեան Տ. Խորէն անուն եպիսկոպոս մը գոյութիւն ունէր Ուրֆայի մէջ, որուն՝ գէթ առաջնորդական պաշտօնէն հրաժարելէն ետքը՝ կրնար շնորհուիլ «Արքութեան» տիտղոսը, ի գնահատութիւն իր եկեղեցական ծառայութեանց. թէեւ մօտէն գիտենք որ հանգուցեալը ինքնին այդ կարգի պատուանշանի մխումներ չունէր։

Բայց հոգեւոր կեդրոնին այդ մոռացումը՝ միւս կողմէն դարմանած էր... հանրութիւնը, քանի որ ինքնաբերաբար Արքեպիսկոպոս տիտղոսը կը գործածէր Սրբազանին համար, ինչ որ նոյն իսկ թերթերու մէջ յաճախ կրկնուած պարագայ մըն է։

Եթէ ստոյգ է որ Էջմիածնի շրջանակին մէջ կան անձնաւորութիւններ, որոնք առանձնաշնորհութիւնը կը վայելեն կարեւոր նկատուած գրութիւնները Հայրապետական ուշադրութեան ներկայացնելու, շնորհապարտ պիտի ըլլայինք անոնց, եթէ հաճէին անկեղծ մտածումէ ներշնչուած խոնարհ թղթակցի մը այս տողերը մատուցանել Ս. Հայրապետի ուշադրութեանը, որուն քրիստոնէավայել պարզութիւնն ու բարձր անկեղծութիւնը ամէն տարակոյսէ վեր է արդէն։

* *

Տեառնընդառաջի կամ Տէրընդայսի տօնը ջերմեռանդ օգեւորութեամբ կատարուեցաւ անցած շաբթու Մայր եկեղեցիին մէջ, ուր ժողովուրդը այս տօնին միշտ սովորականէն աւելի համախմբուելու կը փութայ։ Մեր և օտար վարժարաններու հարիւրաւոր երկսեռ հայ սաներն նախատօնակի իրկունը եկեղեցին համախմբուելով, այդ պապենական տօնի լուսավառութեան մասնակցեցան մոմ ի ձեռին։

Այս տարի այդ տօնին յարակցուած Բարեկենդանն ալ, ուրիշ շատ մը բաներու պէս, անցաւ տրագասօն, ու վեց օր առաջ բարեւեց Մեծ-Պահքի առաջին օրը, որուն պայծառ ու շողարձակ գարնային երկինքը Հայ համայնքէն շատերը հրապուրեց քաղաքէն դուրս, զբօսալի վայրերու մէջ բերելաւոյն կատարելու, գէթ օրիկ մըն ալ յապաղեցնելով Մեծ-Պահքի միօթիք մթնոլորտին տիրապետութիւնը։

Գ. Կ. Ռ.

ՄԱՍԻՍ գրական շաբաթաթերթի այսօրուան թիւին բովանդակութիւնն է

Ժողովրդային մատենադարան. ՀԱՐՄԱԿ։— Դրախօսական. «Օր. Արտաշեսնի վէպը». ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆ։ — Ոստանիկ Տէր Մարգարեանց. ՄԵՐՍԷՏԷՍ։ — Տիկին Արուսեակ. ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ։— Փուշն ու տատասկը (Աւանդավէպ) ՋԵՐԱՍԻՄ։ —. Օրուան կեանքէ նօթեր. «Սաթենիկ Մալէզեան» Տ. Ա.։— Լիբանանի յիշատակներէս. ԽՈՍՐՈՎ ՔԷՇԻՇԵԱՆ. — Թափառումներ. ՄԻՀՐ։ — Ժողովրդային բանահիւսութիւն. «Օրերգ». Վ. Գ։

ԹԹՎԱՆՈՅՇի այսօրուան թիւը ունի հետեւեալ ճոխ ու շահեկան բովանդակութիւնը.

Գոյներու Աշխարհէն(*).— ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃԷՃԻՃԵԱՆ։ Ընթացիկ Նիւթեր. (Հոգեւոր Սրգարանը). — ԱՐՄԷՆ Դ.։ Ներսէս Շնորհալի.— ԲԱԲԳԷՆ ՎԱՐԴ։ Պզտիկ Ցիշատակներ՝ «Գիսակ»ի կեանքէն.— ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ։ Յակոբոս Ա. առաքեալ և իր Թուղթը (Ուսումնասիրութիւն). — ԿՈՐԻԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ։ Անիծուած Որսորդը (Հէքեաթ).— ՎԱ. ՂԱՐՇ։ Համդիսաւոր ընդունելութիւն մը՝ Խարբերդի Գոլէճին նոր նախագահ Մր. Րիկզի. — Դ. ՋՈՒԼՈՒՄԵԱՆ։ Գիտութեան նորութիւնները։ Բիէռ Լօտիի սկզբունքութիւնը՝ գրականութեան մէջ. — ԺՈՒՌՆԱԼ։ Ճերմկցող Խափշիկը։ Մրցումին արդիւնքը («Ակնոցին ծագումն»ին վրայ) Եւրոպական Արձագանգ։ Ընտրուու Բարնէկի. — ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԷ ՄԸ։ Եւ այլն։

ԼՈՅՍ շաբաթաթերթի այսօրուան թիւը հրապարակ ելաւ հետեւեալ բովանդակութեամբ.

Շուկայի Զագուկներ (Խմբագրական) ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ.— Թէ ինչպէս հարսացայ... ԾԱԿԴՐՊԱՆ.— Կանացի վիգիթներ ԼԻԼԱ.— Սիրտը (ստանաւոր) ԷԼՎԻՐ. — Թաղական աղջիկ մը աղայութիւնը ՆՈՒԽԼ։ Կին... խոստանոցէն ի գրականութիւն՝ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՆԷ ԲԱՆԱԳՈՂ ԼՈՒԹԻՒՆԵԱՆ. — Դէս-Դէն և մաքի զբօսանք։

Ս. ՓՐԿՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ՝ Սկիւտար Ս. Խաչ եկեղեցւոյ աւագերէց բարեկրօն Տէր Գաբրիէլ Ա. Քհն. Խանճեան, իր բարի սովորութեանը համեմատ, 1902 տարւոյ համար ի նպաստ հիւանդանոցիս հացագնի հանգանակութեան ձեռնարկած է թէ և սակայն վերահաս հիւանդութիւնը արգիլք եղած է ամբողջացնելու, ուստի այս անգամ իւր հանգանակութեան արդիւնքը 641 ղրշ. գրասենեակս յանձնած ըլլալով հոգաբարձութիւնս կը փութայ ներկայիս իւր խորին շնորհակալութիւնը յայտնել առ բարեսէր նուիրատուս և մասնաւորապէս առ Արժ. Տէր Գաբրիէլ Քահանան որ իւր հիւանդագին օրերուն մէջ անգամ յիշելով հաստատութեանս պատսպարեալները կը խնդրէ ջերմապէս այն բոլոր բարեսէր ազգայինները որոնք սովորութիւն ունին իր միջոցաւ մասնակցիլ հացագնի նուէրին և որոնք դեռ չեն վճարած իրենց սահմանած բաժինն, հաճին յղել հոգաբարձութեանս գրասենեակը։—

* *

Գոհիրէ վախճանեալ Տիկին Սաթենիկ Մ. Մըսըրեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են Հիւանդանոցիս. գումար նախորդ ցուցակի ղր. 216, Աղն Մ. Մըսըրեան և որդիք ի Սամսոն 324, Օր. Արեքնազ Մ. Մըսըրեան 216, Տէր և Տիկին Կարապետ Մ. Մըսըրեան 216, Տէր եւ Տիկին Մուրատ էֆ. Խէրեան 108, Տէր եւ Տիկին Աւետիս էֆ. Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Ղազարեան, Տէր եւ Տիկին Նուրիճան Իբէքեան, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Արապեան 108ական ղրշ., Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Յովսէփ Արապեան 54ղրշ.։ գումար 1566 ղրշ.։

(Կնք+)

(*) Այս գողտրիկ գրութիւնը պիտի ծանօթացնենք նաեւ «Մանզումէ»ի ընթերցողներուն, արտատպելով զայն։

Տէր և Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Յ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ 6

ԹԵՐԷԶ ՌԱՔԷՆ

ՀԵՂԻՆԱԿ
ԷՄԻԼ ԶՈԼԱ

Դ.

Տիկին Ռաքէն Վէրնօն վերադարձաւ ճառագայթելով և բաւ որ Բարիզի մէջ մարգարիտ մը, չքնաղ խորշ մը գտած էր։ Քանի մը օր ետքը, քիչ քիչ, իր իրիկուան խօսակցութիւններուն մէջ, բասաժին խոնարհ ու մութ խանութը պարտանք մը եղած էր. իր յիշողութեան մէջէն զայն պատկերացնել, ընդարձակ, հանդարտ և հազարաւոր անգնահատելի առաւելութիւնով օժտուած կը տեսնէր։

—Ահ բարի Թերէզս, կ՚ըսէր, պիտի տեսնաս թէ ո՛րքան երջանիկ պիտի ըլլանք այդ անկիւնը։ Վերը երեք աղուոր սենեակներ կան... Բասաժը բազմութիւնով լեցուն է... Հիանալի ցուցադրութիւններ պիտի ընենք ... հոգդ մ՚ըներ, չպիտի նեղուինք հոն։

Եւ անդադար կը խօսէր ատոր վրայ։ Իր հին խանութպանուհիի բոլոր բնազդները կ՚արթննային. հիմակուընէ Թերէզին խորհուրդներ կուտար ադ փոքրիկ առեւտուրին, ծախելու, գնելու ու խարդախութիւններ ընելու կերպերուն վրայ։ Վերջապէս ընտանիքը Սէնի եզերքի տունէն բաժնուեցաւ, ու նոյն իրիկունն իսկ Բոն.Նէօֆի բասաժը տեղաւորուեցաւ։

Երբ Թերէզ մտաւ այն խանութը՝ ուր պիտի ապրէր այլ եւս, իրեն անանկ թուեցաւ որ փոսի մը թանձր հողին մէջ կ՚իջնար։ Տեսակ մը գարշանք ծնաւ կոկորդին տակ և վախի սարսուռներ ունեցաւ։ Աղտոտ ու խոնաւ նրբանցքը դիտեց, վաճառատունը այցելեց, ու առաջին յարկը ելլալով ամէն մէկ սենեակին շրջանը ըրաւ. այս մերկ, առանց կարասիի սենեակները իրենց առանձնութիւնով ու խեղճ վիճակով զարհուրելի էին։ Մատաղատի կինը ոչ մէկ շարժում ըրաւ, ոչ մէկ բառ արտասանեց։ Կեցած տեղը սառած մնացած էր կարծես։

Հօրաքոյրը և ամուսինը վար իջած էին. ձեռքերը պիրկ, լալ չկրնալուն կուրծքը հեկեկանքներով լեցուն, պառկեցաւ մը վրայ նստաւ Թերէզ։

Տիկին Ռաքէն, իրականութեան դէմ, իր երազներէն ամչցած, շուարած մնաց։ Իր ստացուածքը պաշտպանելու միջոցներ խորհեցաւ։ Ներկայացող ամէն մէկ նոր անպատեհութեան դարման մը կը գտնար. մթութիւնը օդին գոց ըլլալուն կը վերագրէր, ու կը վերջացնէր յայտարարելով որ՝ աւելի հարուած մը պիտի բաւէր։

—Բա՛հ, կը պատասխանէր Քամիլ. աս ամէնքը շատ յարմար են. և աս կէց զատ մինակ իրիկունները պիտի ելլենք վեր։ Ես ժամը հինգէն կամ վեցէն առաջ չպիտի գամ տուն... Դուք երկուքդ ալ մէկտեղ ըլլալով չպիտի ձանձրանաք բնաւ։

Երիտասարդը եթէ իր երեւակայած գրասենեակին եղկ անուշութիւններուն մէջ չը նկատէր ինքզինքը, երբեք չը պիտի հաւանէր ատանկ խեղճ ու աղտոտ բնակարանի մը մէջ բնակիլ։ Ինքն իրեն կ՚ըսէր թէ, ցորեկները պիտի տաքնար իր վարչատենեակին մէջ, իրիկունները ալ կանուխ մը պիտի պառկէր։

Խանութը և բնակարանը ամբողջ շաբաթ մը տակնուվրայ մնացին։ Առջի օրէն սկսեալ Թերէզ հաշուեսեղանին ետին նստած էր ու ալ չէր շարժէր տեղէն։ Տիկին Ռաքէն զարմացաւ անոր այս կեցած դիրքին վրայ. ինք կարծած էր թէ մատաղատի կինը պիտի ջանար գեղազարդել իր բնակարանը. պատուհաններուն առջին ծաղիկներ պիտի դնէր, նոր թուղթեր, վարագոյրներ և գորգեր պիտի ուզէր։ Երբ ո և է նորոգում կամ յարդարանք մը կ՚առաջարկէր,

—Ի՞նչ պէտք է, կը պատասխանէր հանդարտ դէմքով մ՚իր եղբօրաղջիկը. շատ աղէկ ենք ասանկ, պերճանքի պէտք չունի՛նք։

Տիկին Ռաքէնն էր որ պարտաւոր եղաւ սենեակները շտկել և խանութին մէջ քիչ մը կարգ կանոն դնել։ Թերէզին համբերութիւնը հատաւ, Տիկին Ռաքէնին անդադար իր աչքին առջեւ պատկերը տեսնելով, աղախին մը բռնեց, և հօրաքոյրը ստիպեց որ գայ իր քովը նստի։

Քամիլ ամիս մը պարապ մնաց՝ գործ մը չկրնալով գտնալ։ Կարելի եղածին չափ քիչ ժամանակ կ՚անցունէր խանութին մէջ. մինչեւ իրիկուն կը թափառէր։ Ձանձրոյթը ա՛ն աստիճան պատեց զինքը որ, Վէրնօն դառնալու խօսքը սկսաւ ընել։ Վերջապէս Օրլէանի երկաթուղիին վարչութեան մէջ մտաւ։ Ամիսը հարիւր ֆրանք կը շահէր. իր երազը իրականացած էր։

Առտուն ժամը ութին կը մեկնէր։ Կէնէկօ փողոցէն իջնելով քարափը կ՚ելլար, հոն ձեռքերը գրպանը, ծանրաքայլ, Ենսդիթիւէն մինչեւ Բուսաբանական պարտէզը, Սէն գետին ընթացքին կը հետեւէր։ Օրը երկու անգամ կատարած այս երկար ճամբան երբեք չէր ձանձրացներ զայն։ Ջուրին հոսիլը կը դիտէր և երբեմն կանգ կ՚առնէր գետէն քալեցող փայտի կառքերը տեսնելու համար։ Բանի մը վրայ չէր խորհէր։ Շատ անգամ, ան տաճն նորոգութեան մէջ եղող Նօթր-Տամ եկեղեցիին առջեւը կը կանգնէր և կը նայէր այն լաստակերտներուն՝ որոնք բոլորած էին զայն։

Աստղձներու այս խոշոր կտորները կը զբօսցնեն զինքը, ինքն ալ չէր գիտեր թէ ինչո՞ւ։ Ետքոյ անցնելու ատենը Բորդ-Օ-Վէնի մէջ ակնարկ մը կը նետէր և կայարանէն եկող կառքերը կը համրէր։ Իրիկունները, յղփած, գրասենեակը պատմուած քանի մը տխմար պատմութիւններով գլուխը լեցուած, եթէ շատ արտորանքի մէջ չըլլար, Բուսաբանական պարտէզէն կ՚անցնէր և կ՚երթար առիւծները տեսնելու։ Կէս ժամ հոն կը մնար և խրամին վրայ հակած, ակնարկներով առիւծներուն կը հետեւէր՝ որոնք դանդաղօրէն կը տընտընային։ Այս խոշոր կենդանիներուն շարժուածքները իրեն հաճոյ կը թուէր. ուշի ուշով կը քննէր զանոնք, շրթունքները բաց, աչքերը լայնցուցած, անոնց շարժիլը տեսնելով տղայական հաճոյք մը կը զգար։ Վերջապէս ոտքերը քսկռտելով ու անցնող դարձողներուն, կառքերուն, վաճառատուններուն նայելով կը վերադառնար տուն։

(Շարունակելի)

ԱՍՈՒԼԻՍՆԵՐ

ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

Պատանեկութեանս առաջին տարիներուն ճանչցած էի զինքը. այն տարիներուն՝ ուր կեանքը ոսկեզար դրուագներով միայն կ'երեւար աչքերուս. ուր հաչիւը տակաւին չէր եղծած ըղձացումներէս ոչ մէկը։ Կը սիրէ՞ր արդեօք զինքը, ո՞վ գիտէ։ Այդ տարիքին մէջ ամէնէն պզտիկ համակրութիւնն իսկ պաշտանքի համգամանք մը կրնայ տալ, ինչպէս ամէնէն պզտիկ հակառակութիւնն ալ մահացու ատելութեան մը վերածել։ Անո՛վ աշխարհքը ճանչցած էի, անո՛ր համար սիրտս բաբախած էր առաջին անգամ, ու թերեւս ատ էր պատճառը որ երբեմն այնչափ սերտօրէն յարած էի իրեն, աշխարհ մի՛ միայն անով լեցուած տեսնելու աստիճան։

Զմայլելի կին մըն էր ան տաեն, քանի նոր զրկած, և այրի երկու տարուան ամուսնութենէ մը զոր կնքող կապը երբեք սիրոյ հանգոյցով մը չէր կղթուած։ Գոնէ այսպէս կը հաւատէին, գոնէ ատիկա կը զգացնէր ինքն ալ, երբ աչքէն ու գգուանքներէն յոգնած՝ բազմոցին անկիւնը կծկտելով իր երբեմնի կեանքին վերյուշումներովը կը զբօսնէր զիս։

Պէտք էր որ ինք միայն խօսէր։ Ես ինքս մեծ բան մը չունէի իրեն պատմելիք, բացի դպրոցական յիշատակներէ, բացի ծայրայեղօրէն անտառոտ կեանքի մը անէքթօտներէն, որոնց արդէն կենդանի վկաներէն մէկն ալ ինքն էր, տարիներով միեւնոյն թաղը բնակած ըլլալնուս պատճառաւ։ Ես սակայն բնաւ չէր զգացներ թէ ժամերը ի՛նչպէս կ'անցնէին մեր մենութեան միջոցին։ Անուշ, հմայիչ խօսուածք մը ունէր, գինովցնող առոգանութեամբ մը որ մեղրի պէս գիլ կուտար հազիւ վարդի մը կոկոնին չափ բացուած նուրբ շրթունքէն։ Ետոյ աչքերը կային, երկու պճլտուն աչքեր՝ եփենոսէ բիբերով ու շրջանակուած խարտեաշ թարթիչներով, որոնց տակ կիսովին քօղարկուած կը մնար մէկը այն կախարդիչ նայուածքներէն՝ որոնք կ'աղաչեն ու կը տանջեն նոյն ատեն, որոնք համակերպող, հլու, գերութեան հակամէտ կ'երեւան, և որոնք սակայն շատ հեղ ա՜յնչափ անկարեկիր են, այնչա՜փ վայրագ ու խոցոտող։ Այդ նայուածքը երբեք դէմքէս չէր զատուէր խօսած միջոցին, և շատ անգամ կը զգայի որ աչքերս չեն դիմանար անոր մագնիսացման, ու վար կ'առնէի զանոնք, անըմբռնելի խռովքի մը արսփանքէն ցնցուելով։

Ամբողջ երեք տարի կեանքս այդ կինը միայն լեցուց, իրմէ զատ ամէն բան մոռցնել տալով. կրնամ ըսել թէ ո՛չ մէկ կուռք երբեք ունեցած էր քուրմ մը այնչա՜փ հաւատարիմ, անձնուրաց ու մոլեռանդ, որչափ ես եղայ այդ կնոջ համար։ Եւ ոչ ոք երբեք կրցաւ թափանցել մեր գաղտնիքին. այնչա՜փ թաքուն կը պահէինք այդ յարումը որ տեսակ մը երջանկութիւն կ'երեւար մեզի, և որուն վրայ կը գուրգուրայինք ա՛յնպէս ինչպէս ագահ մը պիտի գուրգուրար իր գանձին վրայ։ Մեզի անանկ կու գար թէ իրողութեան յայտնութիւնը մահն իսկ պիտի ըլլար այդ սիրոյն որ լոյսին չափ անհրաժեշտ դարձած էր երկուքնուս համար ալ։ Շատ քիչ անգամ միայն դուրս կ'ելլէինք միասին, և ան ալ շրջագայելու համար անանկ տեղ մը՝ ուր վստահ էինք թէ ծանօթներ չպիտի գային խաթարել մեր երանութիւնը։

Եւ որչա՜փ ըղձանքներ՝ որոնք ծնունդ կ'առնէին մեր այդ շրջագայութեանց միջոցին. որչա՜փ զմայլանքի աղաղակներ զորս մարդիկ չէին կրնար զսպել՝ տեսնելով այդ կինը, այնչափ երիտասարդ ու շնորհալի, այնչափ գգլիչ ու սատառուն։ Սիրուն ու չքեղ մազերուն տակ կիսովին կորսուած գլուխը սաղայելի թափով մը կը վրթկար ձիւնաթոյր վիզին վրայ՝ զոր ժամանակին նորաձեւութեան մէկ պահանջը բաց կը պահէր ամբողջովին, հասակով երկար ու մեղ, բնաւ չէր նեղուէր մեր անպատակ ու անվերջանալի թափառումներէն. և ամէն անգամ որ դաշտը արձակ գտնէր իր առջին, կը վազվռտէր իր քսան տարեկանի խոլ քրքիջը բերնին, ցուցադրելով մաքուր ու անպակաս ակռաներու շարք մը՝ որոնց բուստի ճերմկութեան վրայ արեւը ջնարակ մը կ'անցընէր իր ոսկեյեռ ցոլքերով։ Կուրծքը միայն, հարուստ, ճոխ կուրծք մը, ծանր կու գար սեղմիրանին բարակցած մէջքին, որ կարծես կը կքէր՝ ագիւեւն ոստի մը պէս՝ ուրկէ տարապայմանօրէն մեծցած պտուղ մը կախուած ըլլար։

Օր մը սակայն, այս աղուոր երազը քանդուեցաւ. պզտիկ անզգուշութիւն մը, որուն պատճառը չիտակը չեմ յիշեր թէ որերնի՛ս եղանք, վարագոյրին ծալքե՛րը վերցուց, գաղտնիքը յայտնուեցաւ և տակաւին ինքզինքնուս չեկած՝ արդէն իսկ բաժնուած էինք իրարմէ։ Տունէն՝ հետէ նիհարնալս տեսնելով մտահոգ էին անկէ առաջ, և որչափ ատեն որ պատճառը անյայտ մնացած էր իրենց՝ չէին ուզած բան մը ըսել ինծի. բայց երբ գայթակղութիւնը յայտնուեցաւ, առատութ մէկը գիւղ ղրկեցին զիս,— իբր թէ բժիշկին պատուէրով,— ու տակաւին չեմ կրցած հասկնալ թէ ինչպէ՛ս ամբողջ ամիսներ մնացի հոն՝ մինչդեռ վայրկեան մը անգամ չէի կրնար բաժնուիլ աղջիկէն։ Երբոր վերադարձայ, կինը մեկնած էր թաղէն, անշուշտ ծանր գտնելով այն անարգանքները՝ զորս ուղիղ, չտես հոգիներ ամօթի պատմուճանի մը պէս վրան նետած էին։ Ծանր հիւանդութիւն մը չը թողուց զիս որ զինքը փնտռեմ։ Տարի մը վերջ միայն օր մը երկտողով մը իմացուց ինծի թէ կեանքի պահանջները զինքը կը ստիպեն որ ամուսնանայ տարեց մարդու մը հետ։ Աւելի ետքը, ամուսնութեան հրաւիրագիր մը,— մեր ընտանիքին հասցէով,— եկաւ հաստատեց այդ երկտողը, և ալ անկէ անդին ա՛լ բնաւ չտեսայ զինքը։

* *

Առատ խօսած չպիտի ըլլամ, եթէ ըսեմ թէ բնաւ իր վրայ չէի մտածեր, անցեալ օր երբ մէկ նամակը բերին տուն։ Երկու ամիսէ ի վեր Պոլիս վերադարձած է եղեր՝ ամուսինը թաղելէ վերջ, ու կը խնդրէր որ օր մը իրեն այցելութեան երթամ, եթէ ո՛չ ուրիշ բանի՝ «գէթ մեր երբեմնի սրբոյն վերյուշումներովը օրօրուելու» համար։ «Երկրորդ ամուսնութենէս օրէն ի վեր,—կ'աւելցնէր,— կեանքս պարպուած է, և գիտեմ որ ա՛լ լեցնելիք չունիմ. եկո՛ւր, գոնէ յիշատակներովս կը սփոփուիմ։ Կեանքն ալ վառարանի մը պէս է, երբ որ կրակը հատնի, կը սկսին մոխիրը խառնել՝ տակաւին քիչ մը տաքութիւն յուսալով անկէ։»—

Այս տողերը ինծի տագտանք տուին. խորհեցայ՝ մտածելով թէ երբեմն մեր վշտերն ու հրճուանքները իրար խառնած ըլլալէ վերջ, մինչդեռ ես մեղքաքօղ մեղաւոր մը պէս կինէ կին, հաճոյքէ հաճոյք թռչած էի, ան պարտաւորուած էր իր օրերը անցընել բուրվառելով մարդ մը զոր չպիտի կրնար բնաւ սիրել, խնամելով, զբօսցընելով, մարդ մը որուն գերին եղած էր՝ աւելի անհրկու զօրութեան մը՝ անօթութեան կոլոնուորը ըլլալու համար։ Բայց այս տագտանքը շատ չտեւեց. խռովք մը՝ որ երկար ատենէ ի վեր ինքզինքը չէր զգացուցած, յանկարծ գրկեց զիս, և սկսայ մտածել այն կնոջ վրայ՝ զոր երբեմն այնքան կրքով սիրած էի։ Մարդ ենք վերջապէս և միշտ պիտի ունենանք այս կէս անասնական հակումը՝ որ յաճախ ամէնէն նուիրական զգացումներն իսկ ոտքի տակ առնել կու տայ։ Մնաց որ առջի սէրս եղած էր ատիկա, ու մարդ մէյ մը մօրը կաթը չի մոռնար, մէյ մըն ալ ան՝ որուն համար սիրտը իր անդրանիկ բաբախումներովն է ուռած։

Ու տակաւ աչուրներուս առջեւ կենդանացաւ երբեմնի դիւթիչ կինը, իր իգութեան բոլոր չողչողուն հմայքներով. աչուրները, այն միանգամայն վայրագ ու պաղատող նայուածքը, ոսկեման մազերը, շրթունքներուն կարմիրն ու թղուամազուտ ծօծրակը, չքեղ իրանը՝ որ քամէլիայի մը բացուածքով կ'իշխէր սեղմուած մէջքին վրայ, գեղեցիկ հասակը ու մանաւանդ այն կորապի վիզը՝ որ կապուտիկ անոթելէ փողկապներէն դուրս կը պոռթկար՝ երկինքին լուրթը պատող ամպի ճերմակ պատառի մը պէս։ Ու տակաւին իր ժպիտները կային, իր քրքիջները կային՝ լճակի մը ճողփիւններուն չափ հնչուն ու աղուաշ, յետոյ իր պչրանքը որ զիս հլու գերի մը կը դարձնէր, և այն անուշ ձայնը՝ որուն ծօրծօրն ի վար իջնող առուակներու գեղգեղը միայն պիտի կրնար հաւասարիլ։ Ըսե՛մ թէ այս ամէնուն հետ յիշեցի իր հմայքներն ալ, իր գգուանքներն ալ, վերջապէս ինչ որ առնչութիւն ունէր իրեն հետ, ինչ որ ատեն մը զիս իրեն կապած էր։

Բոլոր այս վերյուշումներով խռովուն՝ երէկ իրեն գացի։ Վեց տարի անցած էր մեր բաժանումէն ի վեր, բայց հակառակ այդ անջրպետին՝ ինծի անանկ կու գար թէ տակաւին առջի օրը տրուած ժամադրութեան մը կ'երթայի։ Կը մտածէի թէ տարիները որչա՜փ աւելի պէտք էին գեղեցկացուցած ըլլալ զայն, թէ որչա՜փ հրաշալի փթթումի մը պէտք էին հասած ըլլալ իր շնորհներն ու հրապոյրները։ Երբոր դուռնէն ներս մտայ, չորս դիս Եդեմ մը կը կարծէի, և ոտքիս գետնին դպչիլն իսկ չէի զգար՝ մտածելով թէ այդ Եդեմին դշխոն իմս պիտի ըլլար։

Երանի՜ թէ չերթայի։ Սենեակէն ներս հազիւ քայլ մը առած, ինքզինքս դէմ առ դէմ գտայ հաստանդամ, պառաւ կնոջ մը հետ, որ աճարկու փորը առջին ձգած, ատինքները տապրակի պէս կախ՝ ոտքի ելաւ յայտնի դանդաղութեամբ մը՝ և աւելի մօր մը գորովովն էր որ շրթունքները հանգչեցուց ճակտիս վրայ։

Չհաւատացի աչքերուս։

—Զարո՛ւկ, դո՞ւն ես, հարցուցի՝ ձեռքս բիբերուս տանելով։

—Այդչա՛փ փոխուա՞ծ եմ, խե՛նթ... եկուր ա՛ս սա թիկնաթոռը... քիչ մը միսս լեցուեր է, ինչ կայ որ։

Ու միեւնոյն դանդաղութեամբ նստաւ դէմս, դէմքի ծամածռութեամբ մը՝ որ ժպիտ մը պիտի ըլլար, և որ բորբոսած, դեղնագոյն ու մեծ մասամբ պակսած ակռաներու կրկին շարք մը երեւան հանեց։

—Եկո՛ւր, յուսաց, խօսինք քիչ մը։

Եւ առանց սպասելու որ բերանս բանամ, սկսաւ շաղակրատել։

Օ՜հ, առջի պէս չէի այս անգամ, ալ առջի անփորձ, կեանքին անգիտակ պատանին չէի, ու կրնայի ժամերով չթողուլ խօսակցութեան թելը։ Եւ ինչե՛ր ունէի ըսելիք։ Ինչե՛ր ունէի պատմելիք։ Բայց նոյն իսկ զինքը մտիկ չէի ըներ այդ վայրկեանին, աչուրներուս առջեւ տարածուած տեսնելով երբեմնի շնորհալիութեան, երբեմնի հրապոյրներուն ու չքեղութեան այդ աւերակը որ հոգիս կը փշոտէր։ Այդ հազիւ քառասունվեց տարեկան կինը արդէն իսկ ծերացած կ'երեւար. մազերը ցանցառած էին գլխուն վրայ, աչուրները ծիրանորուած, փոթփոթած. դէմքը մէկէ աւելի խորշոմներու ծալքը կը կրէր և իր հրաշալի վիզը տեսակ մը անգոյն զանգուած դարձած էր՝ ձեռքերուն պէս որոնց վրայ ի զուր առջի փայլն ու թոյրը կը փնտռէի։ Ձայնն ալ խռպոտ չեչտով մը օծուած՝ կարծես բանի դուրս կ'ելլէր թմթկած շրթունքներէն, որոնց տակ՝ ձեւէ ելած դուչին ծայրը մէկ քանի թել մորուք զարդարուած էին իրարմէ հեռու։ Վերջին յոյսով մը՝ աչուրներս դէմքին գամեցի՝ փնտռելով հին ատենի այն գլխիչ, կախարդիչ նայուածքը զոր սակայն չգտայ. աչուրները թէեւ պահած էին իրենց գեղեցկութիւնը, բայց ոստոստած թարթիչներու ընդմէջէն և անխնամ յօնքերու տակ ոչ մէկ հրապոյր մնացած էր անոնց վրայ. մեռելի աչքեր կարծես՝ որոնք քեզի կը նային, թէեւ ոչ մէկ բան կ'ըսեն, ոչ մէկ մտածում կ'արտայայտեն։

Ամբողջ երկու ժամ չեմ գիտեր թէ ի՛նչ ըսի. կը յիշեմ որ հարցումներ ըրաւ, հարցումներ որոնցմէ շատ քիչերուն միայն կրցայ պատասխան մը տալ, բայց այդչափ միայն։ Բոլոր այն գեղեցիկ խօսքերէն՝ զորս կը մտածէի իրեն ըսել՝ տակաւին տուն չմտած, ոչ մէկը միտքս ինկաւ։ Չեմ գիտեր նաև թէ ի՛նչ ըսելով բաժնուեցայ իրմէ. լսեցի միայն որ կրկին զիս կը հրաւիրէր, առանց զգալու թէ վայրկեան մը առաջ տունէն դուրս նետուիլ կ'ուզէի։

Առաջին և վերջին այցելութիւնս պիտի մնայ ատիկա, որովհետեւ ա՛լ աշխարհի վրայ ո՛չ մէկ բան զիս կրնայ բռնադատել իմ հոյակապ երազներուս այդ փլատակին այցելութեան։

* *

Այդ կինը սակայն պատճառ մը չէր ունեցած այդպէս ըլլալու։ Ամուսինը զոր առած էր երկրորդ անգամ, հանդարտ մարդ մըն էր, զբաղած իր գործերով՝ և տարիքը առած ամէն մարդոց պէս շատ քիչ միայն պահանջկոտ իր կնոջ պարտաւորութեանց մասին։ Ետոյ բարեկեցիկ ալ էր, և, ագահ չըլլալուն համար, ամէն տեսակ վայելքներով շրջապատած էր իր կեանքի ընկերը։ Պարկեշտ, հեզ, չքարկացող, պարտաճանաչ ու մանաւանդ քաղաքավար ամուսնի տիպար մը՝ որուն նմանները հիմայ ուրիշ մոլորակներէ կ'ակնկալուին։

Ուրեմն ինչո՞ւ այդ անկումը։

Պատասխանը տալու համար պէտք չկայ շատ հեռուները երթալու։ Գաղտնիքը իսկոյն կը պարզուի՝ եթէ երբեք մտաբերենք թէ գեղեցկութեան, շնորհներու ու վաւերականութեան այդ անկումը ընդհանուր բան մըն է մեր կիներուն համար, որոնք ընդհանրապէս շատ ծուռ ըմբռնում մը ունին իրենց ֆիզիքականին մասին։ Մինչդեռ եւրոպացի կինը երեսունէն ետքն է որ գեղեցկութեան, շնորհալիութեան հրաշալի փթթումի շրջան մը կը մտնէ, մերինները այդ տարիքը արդէն իսկ ծերութեան դուռը կը նկատեն, և ալ անկէ անդին կը յուլանան, կը լքեն իրենց անձն ու իտէալները, ինքզինքնուն տալով սխալ ըմբռնուած համեստութեան, տանտիկնութեան հանգամանք մը՝ որ այնչա՜փ ողբալի արդիւնք մը կ'ունենայ։ Շատեր նոյն իսկ ամուսնանալէ անմիջապէս վերջ այդ անձնալքման կը մատնուին, իրենց բողբոջին ձգելով երբեմն այնչափ զմայլելի գեղեցկութիւններ՝ որոնք կը թառամին իսկոյն՝ ջուրէ, արեւէ զուրկ մնացած ծաղիկներու պէս։ Որովհետեւ քսանըհինգը ցատկած են, ինքզինքնուն ամօթ կը սեպեն խնամել իրենց անձը, պահպանել իրենց մորթին փափկութիւնը, գուրգուրալ իրենց մազերուն վրայ, հոգ տանիլ իրենց եղունգներուն, զբաղիլ իրենց ակռաներով, և աշխատիլ որ բնութեան պարգեւած շնորհները կարելի եղածին չափ երկար ատեն անխաթար, անեղծ մնան իրենց վրայ։ Կիներ՝ որոնք իրենց աղջկնութեան միջոցին գերազանցապէս սիրահար եղած են պչրանքի, որոնք օրը տասը անգամ իրենց ֆէլէչներով զբաղելու համար ժամեր վատնած են, որոնք տեսակ մը մայրենի գուրգուրանքով հսկած են իրենց բերնին, աչքերուն, ակռաներուն, մազերուն վրայ, որոնք աշխատած են կարելի եղածին չափ թաւշանման մորթ մը ունենալ, և երբեք պակաս մը չեն ուզած թողուլ իրենց հագուստին կապուստին մէջ, ամուսնանալէ վերջ մոռցած են այդ ամէնը՝ կարծելով որ մեղք կը գործեն, կարծելով որ բարոյականի, պատշաճութեան հակառակ ճամբու մը մէջ կ'իյնան։

Եւ սակայն ասիկա սխալ է ա՛յնչափ որչափ կարելի չպիտի ըլլար երեւակայել։ Իր մարմինին, իր ֆիզիքական գեղեցկութեան հոգ տանիլը ինչո՞ւ ամօթ ըլլայ, ինչո՞ւ մեղք ըլլայ։ Հարստութիւն մըն է ատ՝ զոր պէտք է պահպանել գիտնալ՝ կարելի եղածին չափ երկար ատեն զայն վայելելու համար։ Եթէ կայ մեղքի տեսակէտ մը, աւելի անոր մասին ցոյց տրուած անփութութիւնն է՝ քան թէ հոգածութիւնը։ Ձեզմէ ո՞վ պիտի ուզէր չքմեղացնել մարդ մը՝ որ օրինակի համար հօրմէն ինկած ժառանգութիւնը կը թողու որ հատնի, փոխանակ իր աշխատութեամբ զայն պահպանելու, աւելցնելու։ Միեւնոյնն է նաև գեղեցկութեան համար։ Թող պահպանեն զայն, թող աւելի աղուոր փայլ մը, հրապոյր մը տան անոր. թող ագահ ըլլան անոր մասին. որովհետեւ միակն է մարդկային ինչքերէն՝ որուն նկատմամբ ցոյց տրուած ագահութիւն մը ոչ ոք պիտի կարենար մեղադրել։

Չեմ ըսեր թէ այդ գեղեցկութիւնը մինչեւ վերջը կրնայ իրենց մնալ. բայց վերջապէս այնչափ միջոցներ կան զայն կարելի եղածին չափ երկար ատեն պահպանելու համար։ Գիտութիւնը անհամար միջոցներ կ'ընձեռէ այսօր՝ որոնք սքանչելապէս կրնան նպաստել այդ արդիւնքին հասնելու։ Փաչիներ, դեղեր, խմորներ, լոգանքներ,—մեծ մասամբ աժան՝ քաշ մը լուբիայի չափ,—որոնցմով կարելի է անաղարտ պահել կնոջ մը շնորհալիութեան բոլոր ազդակները, մազը, բերանը, մորթը, ակռաները, ձեռքերը, աչքերը, վիզը, եղունգները, ու տակաւին ինչ որ կայ։ Գիտեմ, պիտի առարկեն թէ մերինները ատոր զբաղումներուն պատճառաւ է որ իրենց շնորհները, իրենց քնքշութիւնը կը կորսնցնեն։ Բայց այդ զբաղումները ինչո՞ւ աստանց արդիւնք մը ունենան։ Ո՞վ կ'արգիլէ մեր կիները որ քիչ մը լաթ լուալէ և կամ բանջարեղէն մը սոկելէ վերջ իրենց ձեռքերը չօծեն, զոր օրինակ կլիսէրինով, և կամ մորթին փափկութիւնը պահպանող ուրիշ օծանելիքով մը. ո՞վ կ'արգիլէ զիրենք որպէս զի երեսէ ձգեն այդ կարգի ամէն խնամք, որպէս զի քիչ մը մէթոտ դնեն իրենց աշխատելու եղանակին, իրենց նիստ ու կացին, իրենց անձային պարտաւորութեանց կատարման մէջ։

Ու մինչդեռ մէկ կողմէ մարմինը կ'իյնայ այսպէս, կը ծերանայ, սիրտն ալ անոր հետ կը բորբոսի, կը լկուի, սիրտն ալ կ'իյնայ իր կարգին։ Մարդ ինքզինքը առողջ, արի ու գեղեցիկ զգացած ատենն է որ սրտին զարկէն կը հրդեհուի։ Եւ այս չէ՞ արդէն պատճառը որ մեր կիները սրտով այնչափ միջակ, այնչափ ողորմելի էակներ եղած են միշտ՝ որոշ տարիքէ մը անդին։ Ո՛ր հայ կինն է որ երեսունը անցնելէն վերջ իր վրան խօսեցուցած է իբրեւ ճշմարտապէս կնոջ սիրտ կրող. ընդհակառակը շատեր թմբրասուած, այլանդակուած են իբր տխուր դիւցազները կարգ մը աղտոտ և անանուն անկումներու, որոնց մէջ ոչ սիրտը մաս ունեցած է երբեք, ոչ ալ ո՛ և է մաքուր կիրք մը։

Մարմին, ֆիզիքական գեղեցկութեան, շնորհներու զարգացումը անհրաժեշտ է իրենց համար. անոր շնորհիւ է որ սիրտը անաղարտ, արթուն կը մնայ, և սիրտ ունեցող մը երբեք աղտոտութեան մէջ չի գլտորիր։ Ըսի արդէն թէ գեղեցկութիւնը հարստութեան պէս է. պէտք է պահպանել գիտնալ զայն որպէս զի չսպառի շուտ մը։ Եւ ա՛լ աւելի աղէկ պէտք է պահպանել, որովհետեւ խուսափող հարստութիւն մը կարելի է վերադարձնել, բայց աշխարհի վրայ ոչ մէկ զօրութիւն կրնայ ետ բերել գեղեցկութիւն մը՝ որ ալ անգամ մը ձեռքէ թռած է։

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ՄԻՀԱԼԻ ՄՈՒՆՔԱՑԻ

(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ)

Ինչպէս կ'ըլլայ որ Ցապայի մէջ տաղաւագործ մը Տիւսսէլտօրֆի ձեղնայարկի մը խորունկը՝ «Դատապարտեալի մը վերջին օրը» զօրացուցող պատկերող առնական հանճարը կ'ըլլայ վաղուան նկարչութեան մը անծանօթ կոյս մէկ ուղիին վրայ։ Փնտռեցէ՛ք առնչութիւն մը. Ցապայի մէկ անկիւնը, խանութի մը թշուառ անհորիզոն մութ պատուհանէ մը մեկնող ճառագայթի մը հետեւեցէ՛ք. որ հեռաւոր ձեղնայարկի մը խաղաղութեան շրջափակ ցնորքին մէջ, երանօրէն մարի և հունգարական յիշատակներէն մութ-կարմիր գինովցնող ծաղիկ մը ծնուցանէ հոն.— «Դատապարտեալի մը վերջին օրը»— երեք ամսուան հրաշալի նախախայրի որ յաւիտենական տպաւորութիւն մը կը խորագծէ հոգւոյն մէջ։ Այն միեւնոյն սողոցը որ փայտի չերտեր կը կառավարէ իր հզօր ճռինչին տակ և մինչեւ չէնքերուն երկնահայեաց լուսամուտ պրիսմակներուն կամ անհատին ցաւին անհունութիւնը սղմեցնող դագաղի մը չորս պատերուն կը ձգտի, միեւնոյն ա՛յն առնական վրձինը կ'ըլլայ որ, կեանքով գինով, որ ցնորքի պէս արագ, միմիայն տարամաժող լոյսին հետ կանգ առնելով,— հոգւոյն գիտակցութեան երանութիւնը կը համադրէ երեւոյթներու շա՛տ անձնական անձնակորով նկարուածքին մէջ։

Դժուար եղաւ, անանկ չէ՞, արտասանել իր անունը. Միհալի Մունքացի, հմայուած Փրանսացիներու շրթունքին տակ, ա՛յնքան որ կարծես այդ անունը ինքն ալ, իր «ծայրամուղ»ի կենսախայտ ցնորքներուն մէջ, կ'ապշէր արտասանուած ըլլալուն ու մէկէն գտնուելուն համար հոն վարը, երկրի վրայ որ և է անկիւն մը։ Այդ դժուարութիւնը միեւնոյնն է իր կեանքին բոլոր գիծերուն համար ալ որոնք աշխարհքին ու ընկերութեան վարումին հետ կը կապուին։ Գուրթսի, իր գործերուն փորագրիչը, անըմբռնելի՛ն, «Զամկաննօ եղբայրներուն» պէս,— իր ստուերին ետեւէն կը վազէ, հեւ ի հեւ, գրեթէ անոր մէջ ձուլուած է, Սէնէն մինչեւ Լեթէ. մեծ փորագրիչն հո՛ն կը արտիէ ուր խաչելութիւններու նկարիչը կը սպասէ նոր դատութեան բաժակի մը հրամցումին, նկարիչն հո՛ն կը խժժէ քամհասարասաւ ուր միւսին ոտքերը միեւնոյն փոշիները կը փնտռեն. և տառապանքն ի՛նչ է եթէ առանձին է, ի՛նչ է՝ եթէ գաղափարի մը սիրոյն մեծ վայելքէն դուրս, շրջափակ եռասէր թրթռումն է միայն Զիզին։ Գուրթսի հո՛ն է, իր ստուերին մեծ ցնորքներուն մէջ կը հսկէ և Տառապանքի այս երկւորութիւնը — միակ սփոփանք կեանքին ընդարձակ մայթին վրայ — կը չարժէ «անմահութեան թափանցիկ ստուերներուն տակ, ասնակով ընելով քնարեր չրեցը» Պուայէ տ'Աժէնի (*) բացատրութեամբ։

* *

«Դիպուածն անպէս բերաւ որ — չե՛մ գիտեր թէ անծանօթ կամք մը չէ՞ ան որ խեղճ առիթով մը մենաւոր գեղեցիկը կը ճանչցնէ մեզ — կ'ըսէ իր կենսագիրը, Ակադեմիոյ աշակերտ մը Մունքացիի ձեղնայարկէն անցնէր և հոն մտցնէր նոյն ինքն իր տնօրէնը որ առաջին նկարը արժանի դատեց ցուցադրուելու... Բարիզի Սալոնին մէջ միայն։ Պատկերը, իսկոյն ծախուած, կը մեկնի ուրեմն ճարտարարուեստի պալատը ուր ճիշդ իր ժամանակին կը հասնի Նաբոլէոն Գ.ի բացած վերջին Սալոնին մէջ երեւնալու համար։ Այդ նկարին է որ ուղղակի վիճակեցաւ կայսեր տարեկան նուիրած շքադրամը։ Եւ 1870ի այդ միեւնոյն Սալոնը չէր բացուած դեռ, երբ հրատարակիչ Կուբիլ, տեսած ըլլալով, երկու դուռներու մէջ, անծանօթ Հունգարացիին գործը, Տիւսսէլտօրֆ մեկնեցաւ ի խնդիր երիտասարդ վարպետին, գնելու համար այդ նկարը 25000 ֆրանքի։»

Ասիկա առաջին նկարին պատմութիւնն է, «որ քսանըհինգ տարիներու անբացատրելի յաղթանակէ մը վերջ, նոյն ինքն այն էջը կ'ըլլայ ուր նկարիչը կանխապէս պատմած պիտի ըլլայ իր վախճանին դժնդակ պատահարը. թիապարտի զնտանը որ կը պատկերէ այդ նկարին մէջ, շա՛տ շա՛տ անախորժ մենախուցի մը փոխուած ըլլալով, պահակադէտին տեղը անցած՝ հիւանդապահը, և մահն այսպէս հասած ըլլալով իբր ազատիչներէն ամէնէն ապահովը։» Միթէ ուրիշ գեղարուեստի յիշատակներ կը պակսի՞ն խուցի մը մենաւոր անկիւնը արթննալու ու պաստառին վրայ գտնելու համար իրենց վերջին գեղեցիկ դրօշմը, միթէ Հունգարիան հարուստ չէ՞ր, դէպի հոն՝ գեղարուեստի ուրիշ ծաղիկներով Մունքացիի վրձինին ա՛յնքան արժանի։ Ինչո՞ւ այն յիշատակը մանաւանդ որ դժգոյն անկիւն մը, երկու քարի մէջ կը փթթի դժնդակ ու տխուր ծաղիկի մը պէս. ինչո՞ւ միայն այդ դատապարտեալը որուն վերջին զօրահունչ վսեմ յայտնութեանը կ'սպասեն քովինները ուղիղ և ցուրտ կեցած, յայտնութեանը որ կը յամի շրթունքներու դժգունութեանը վրայ և ոգեւարի ծանրացող ստուերներուն մէջէն հեւսկ ուրեմն կը ճգնի ելլել դուրս պարզ ու ճիչդ, համադրելով ինչ որ ունի Տիեզերքն անծանօթ՝ զգայարանքներու տառապանքին հանդէպ։ Երբեք յիշատակն ա՛յսքան սիրուած չէր կրնար ըլլալ, ա՛յսքան իրական պահով ներկայութեամբ՝ ա՛յսքան գեղավոր դրօշմով կեցնուած նկարիչին կեանքին վսեմ իրիկուան մէջ։

Այդ նկարէն վերջը կը հնչէ խաչելութիւններ վեհապատկերելու մե՛ծ նկարը։

Նկարիչը Բարիզ է այլեւս, Լա Պրիւյեր փողոցը, մեծ աշխատանոցի մը մէջ։ Արշալոյսէն մինչեւ վերջալոյս, Մունքացի կ'աշխատի անդուլ։ Կօշիկը ոտքը, գօտեպնդուած, պերճէթուած, հսկայ յաղթ, ծայրամուղ խորունկ կենսականութեամբ, բարձր ու անսայթաք կեցած իր տենչերուն լերան պէս, հալածելով բան մը որ կը խուսափի իրմէ օրէնքներէն և որ հեւսկ ուրեմն իրակա՛ն իրակա՛ն, գոյն պիտի առնէ անհամբեր սպասող պաստառին վրայ, հեռաւոր վերջալոյսին խորհուրդին հետ։ Միա՛յն այն պահուն երբ մութը լեռներուն կատարներուն կոյս հանդարտ ծիրանին կը խմէ ալ կամաց կամաց, և բազուկը, ցնորքին եթերէն ազատի՛ն, կ'իյնայ հեւսկ ուրեմն ծունկերուն վրայ, Մունքացի հաւատարիմ իր սովորոյթին, դուրս կ'ելլէ, գիշերանց, դէպի Շամբօններուն ճաշարանը, միշտ միեւնոյն փողոցներէն անցնելով։ Ո՛չ մէկ բան կը խախտէ այս սովորոյթին տակ, մեծ մարդիկ ալ որոշադծուած «շրջանակ» մը ունին անհունին մոլորակներուն պէս, մեծ գիտակից ներդաշնակութեան մը վայելքով, և երբ անոնք, այդ մոլորակներուն պէս, իրենք իրենց մէջ են, առանձին ամէն բան կատարեալ կը ներդաշնակայ։—Եթէ Բանդ, դուրս ելլելու պահուն, դէպի լեռը՝ պտոյտի՝ գիւղացիները իրենց ժամացոյցները կը լարէին, պէ՛տք էր որ ա՛յն միեւնոյն փողոցները որոնցմէ կ'անցնէր Մունքացի, իրենց անկիւններուն մէջ ճանչնային այս մարդուն ստուերը ու անոր ցնորքէն բան մը պշպշային միե՛ւնոյն վայրկեանին, կազկատուցներուն դողդոջ լոյսով։ Ճաշարանը, միե՛ւնոյն — աւելորդ է ըսել, —պնակները կը յանձնարարուին.— վահանաձուկ կանանչով և պզտիկ ոլոռով բադիկ։ Այդ վահանաձուկը ցոյց կու տայ իր լա՛յն քամակը և իր առանձնականութիւնը՝ ծովին անդունդներուն տեղ Տառապանքին անդունդները չափող, իր ցնորքին վահանով զինուած առանձնականութիւնը, և այդ բադը բանաստեղծօրէն, ա՛լ կարապ մը կը դառնայ, ո՛չ պնակին մէջ, այլ պաստառին վրայ ուր խաչելութեան ձայնը կարապին երգին չափ և աւելի՛ քաղցր է ու զօրաւոր։ Եւ երբ ճաշամանչին կը յանձնարարէր այդ երկու կերակուրները, չէ՞ր ըսեր միթէ. «Անհաւասիկ իմ կեանքս։»

Իր ամուսնութեան պատմութիւնը բաւական տարօրինակ է։ Իր աշխատանոցին դուռը միայն կը բացուէր Կուբիլին համար որ կու գայ տեսնել թէ ինչպէս պիտի աւարտէր իր նկարը, և Պելճիքայի դեսպան՝ Պ. տը Ս.ի համար որ անոր նկարագիրը անոր նկարներէն նախապատիւ կը համարէր, ինչպէս կը գրէ Պուայէ տ'Աժէն։ Երկուքն ալ իրենց «խօսքերը» ունէին աս մարդուն առջեւ. Կուբիլ կ'ըսէր.— «Ադ ի՛նչ յամառութիւն. տակաւին Բարիզցի չպիտի ըլլաս. թո՛ղ այդ հունգարական կօշիկներդ և մէկզի ըրէ՝ այդ բոչայի կապարել վրագլուխդ. մեր Բարիզեան ժամանակակից նորաձեւութեան հետեւէ՛։» Պարա՛պ խրատ, անոր հագուստները փոխել Սիսիփոսի աշխատութիւն մըն էր։ Աւար մէ՛ջ որքան կը յամառէր. նոյնքա՛ն ալ իր ֆրանսերէնին ագիտութեանը մէջ և «պոնժուռ, պոնսուառ»էն գրեթէ անդին չէր անցնէր։ Իսկ Պ. տը Ս. կ'ըսէր. «Եթէ մեռնիմ, և եթէ դուն երիտասարդ ըլլաս դեռ, Մունքա՛ցի, քեզի կը յանձնարարեմ իմ կինս։» Եւ իրա՛ւ ալ Տիկին տը Ս. եղաւ Տիկին Մունքացի։ Խե՛ղճ Կուբիլ, Մունքացի հարսնիքին օրն իսկ իր հունգարական կօշիկները հագած էր, իր կնոջը զգեստաւորումին հակադրութեամբ։ Այսպէ՛ս պայման դրուած էր։ Ի՛նչ զօրութիւն արտաքինի ու ներքինի որոնք միշտ միեւնոյն են պաշտուած անշարժ իտէալ-պատկերի մը պէս։ Այդ հարուստ մեծ վայելուչ ամուսնութեան օրն իսկ, Աւստրիոյ կայսրը կարեւոր փոխարինութիւն մը կը մատուցանէր նկարիչին, ազնուացնելով անոր անունը։

Ե. Գ.

(*) Պուայէ տ'Աժէն որուն նուիրած է Մունքացի իր՝ «Քրիստոս Գողգոթային վրայ» նկարին ուրուագիծը, նոյն ինքն նկարիչին ընկերակցութեամբ գրած է «Մունքացիի Ցեչաթնները»։